

EU-MIDIS II

Den Europæiske Unions anden undersøgelse af mindretal og forskelsbehandling

Romaer – udvalgte resultater

**Europe Direct er en service, der har til formål at hjælpe
med at besvare Deres spørgsmål om Den Europæiske Union.**

Frikaldsnummer (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Oplysningerne er gratis ligesom de fleste opkald (nogle operatører, telefonbokse eller hoteller kan dog kræve penge for opkaldet).

Foto (omslag og inderside): © Shutterstock (Tomas Vynikal) og FRA

Yderligere oplysninger om EU fås på internet via Europaserveren (<http://europa.eu>)

Luxembourg: Den Europæiske Unions Publikationskontor, 2018

Print	ISBN 978-92-9491-859-8	doi:10.2811/742807	TK-AN-16-111-DA-C
PDF	ISBN 978-92-9491-866-6	doi:10.2811/60691	TK-AN-16-111-DA-N

© Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder, 2016

Eftertryk tilladt med kildeangivelse

Den Europæiske Unions anden undersøgelse af mindretal og forskelsbehandling

Romaer – udvalgte resultater

Forord

Omkring 80 % af romaerne i undersøgelsen lever under deres lands fattigdomsrisikotærskel, hver tredje roma bor i en bolig uden ledningsvand, hvert tredje romabarn bor i en husstand, hvor nogen er gået sulten i seng mindst én gang i den foregående måned, og 50 % af romaerne i alderen 6-24 år går ikke i skole. Denne rapport understreger en foruroligende, men uundgåelig realitet, nemlig at Den Europæiske Unions største etniske mindretal fortsat oplever en uacceptabel forskelsbehandling og ulige adgang til livsvigtige tjenester.

Med fokus på de vedvarende hindringer for beskæftigelse, uddannelse, bolig og sundhedsydelser viser denne rapport også, at fire ud af ti romaer i undersøgelsen har følt sig udsat for forskelsbehandling mindst én gang i de seneste fem år – mens kun en meget lille del har forfulgt hændelsen. Da de fleste romaer ikke har kendskab til lovgivning, der forbyder forskelsbehandling, eller til organisationer, der kunne tilbyde støtte, er sådanne realiteter næppe overraskende, men de rejser alvorlige spørgsmål om overholdelsen af den ret til ikkeforskelsbehandling, der sikres i Den Europæiske Unions (EU's) charter om grundlæggende rettigheder og direktivet om racelighed.

Rapporten er baseret på en omfattende undersøgelse, hvor der blev indhentet oplysninger om næsten 34 000 personer i romahusstande i ni EU-medlemsstater gennem personlige interview med næsten 8 000 romaer. Den præsenterer et udvalg af resultater fra Den Europæiske Unions anden undersøgelse af mindretal og forskelsbehandling blandt ca. 26 000 personer med indvandrerbaggrund eller etnisk minoritetsbaggrund, der bor i EU.

Den Europæiske Unions anden undersøgelse af mindretal og forskelsbehandling er en væsentlig del af EU's Agentur for Grundlæggende Rettigheds engagement i at indsamle og offentliggøre data om grupper, der ikke er omfattet af generelle befolkningsundersøgelser. Det er agenturets tredje undersøgelse, der har fokus på romaerne. Den Europæiske Unions undersøgelse af mindretal og forskelsbehandling – der blev gennemført i 2008 – var det første forsøg på at fremlægge sammenlignelig dokumentation for deres situation. Metoden i Den Europæiske Unions anden undersøgelse af mindretal og forskelsbehandling blev tilpasset for at give de bedst mulige resultater med hensyn til pålidelighed og sammenlignelighed på tværs af landene.

Dataene i denne rapport udgør en unik ressource for de politiske beslutningstagere, idet de giver mulighed for at måle udviklingen over tid og bidrage til at identificere både succeser og mangler i de gennemførte politikker. En sådan indsigt er afgørende for at udarbejde effektive foranstaltninger, ikke blot vedrørende romaerne, men for alle grupper i udkanten af samfundet.

De realiteter, der er beskrevet i denne publikation, taler deres tydelige sprog, og EU's Agentur for Grundlæggende Rettigheder håber derfor, at de vil sætte nyt skub i indsatsen for at fremme fuld inklusion af romaerne og respekten for deres grundlæggende rettigheder.

Michael O'Flaherty
Direktør

Landekoder

Landekode	EU-medlemsstat
BG	Bulgarien
CZ	Tjekkiet
EL	Grækenland
ES	Spanien
HR	Kroatien
HU	Ungarn
PT	Portugal
RO	Rumænien
SK	Slovakiet

Landegrupper

EU-28 De nuværende 28 EU-medlemsstater

9 MS De ni EU-medlemsstater, hvor der som led i EU-MIDIS II blev gennemført interview med romaer

Akronymer og forkortelser

EU-MIDIS Den Europæiske Unions undersøgelse af mindretal og forskelsbehandling

EU-SILC EU-statistikker over indkomstforhold og levevilkår

ICESCR Den internationale konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder

ILO Den Internationale Arbejdsorganisation

LFS Arbejdsstyrkeundersøgelse (Eurostat)

SDG'er Mål for bæredygtig udvikling (De Forenede Nationer)

UNDP De Forenede Nationers udviklingsprogram

Indholdsfortegnelse

FORORD	3
HVORFOR ER DENNE UNDERSØGELSE NØDVENDIG?	7
1 VIGTIGSTE RESULTATER OG FRA'S UDTALELSER	9
1.1. Fattigdom og social udstødelse	9
1.2. Arbejdsmarkedsdeltagelse	10
1.3. Uddannelse	10
1.4. Kendskab til rettigheder og anmeldelse af forskelsbehandling	11
1.5. Mod en mere effektiv overvågning og evaluering	11
2 HVAD VISER RESULTATERNE?	13
2.1. Fattigdom og marginaliserede levevilkår	13
2.1.1. Indkomstfattigdom	13
2.1.2. Sult	16
2.2. Arbejdsmarkedsdeltagelse	17
2.2.1. Hovedaktivitet	17
2.2.2. Lønnet arbejde	19
2.2.3. Unge, der hverken er i beskæftigelse eller under uddannelse	21
2.2.4. Husstande med lav arbejdsintensitet	22
2.3. Uddannelse	23
2.3.1. Deltagelse i uddannelse	23
2.3.2. Segregering på uddannelsesområdet	27
2.3.3. Uddannelsesniveau	28
2.4. Sundhed	29
2.4.1. Sygeforsikringsdækning og uopfyldte behandlingsbehov på sundhedsområdet	29
2.4.2. Langvarige aktivitetsbegrænsninger	30
2.5. Bolig	31
2.5.1. Rådighed over plads	32
2.5.2. Adgang til det offentlige forsyningsnet og basale boligfaciliteter	33
2.5.3. Boligkvalitet og det omgivende miljø	34
2.6. Forskelsbehandling og kendskab til rettigheder	36
2.6.1. Samlet forekomst af forskelsbehandling	36
2.6.2. Opfattelser af omfanget af forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse	38
2.6.3. Anmeldelse af tilfælde af forskelsbehandling	40
2.6.4. Kendskab til støtteorganisationer, ligestillingsorganer, love og kampagner om forskelsbehandling	40
UNDERSØGELSEN KORT FORTALT	43
REFERENCER	47

Figurer og tabeller

Figur 1:	Fattigdomsrisiko (under 60 % af den ækvivalerede medianindkomst efter sociale overførsler) blandt romaer, sammenlignet med Eurostats sats for befolkningen som helhed i 2014, efter EU-medlemsstat (%)	14
Figur 2:	Fattigdomsrisiko og koncentration af romaer i beboelsesområder, efter EU-medlemsstat (%)	15
Figur 3:	Evne til at »få det til at hænge sammen«, romaer, efter EU-medlemsstat (%)	15
Figur 4:	Romaer, der bor i husstande, hvor mindst én person i den foregående måned er gået sulten i seng én gang, nogle få gange eller fire eller flere gange, efter EU-medlemsstat (%)	16
Figur 5:	Frekvensen for lønnet arbejde for romakvinder og -mænd i alderen 20-64 år, herunder selvstændig virksomhed og lejlighedsvist arbejde eller arbejde i de seneste fire uger, sammenlignet med Europa 2020-beskæftigelsesfrekvensen i 2015 (Eurostat), efter EU-medlemsstat (%) ..	19
Figur 6:	Unge romaer i alderen 16-24 år, der hverken som hovedaktivitet er i beskæftigelse eller under uddannelse, efter EU-medlemsstat (%)	21
Figur 7:	Romaer i alderen 0-59 år, der bor i husstande med en nuværende lav arbejdsintensitet, efter EU-medlemsstat (%)	22
Figur 8:	Børn mellem 4 år og alderen for obligatorisk skolestart (landespecifik), der deltager i førskoleundervisning, efter EU-medlemsstat (%)	23
Figur 9:	Børn i den skolepligtige alder (landespecifik), der deltager i uddannelse, efter EU-medlemsstat (%)	24
Figur 10:	Romaer i alderen 6-24 år efter det uddannelsesniveau, som de deltager på (%)	26
Figur 11:	Unge, der forlader uddannelsessystemet tidligt i alderen 18-24 år, efter EU-medlemsstat (%)	27
Figur 12:	Segregering på skoler – koncentration af romabørn i alderen 6-15 år på skoler, efter EU-medlemsstat (%)	28
Figur 13:	Romaer, som ikke har gennemført en formel uddannelse på noget niveau (ISCED 0), efter aldersgruppe og EU-medlemsstat (%)	29
Figur 14:	Romaer på 16 år og derover, som angiver, at de er dækket af en national basissygeforsikring og/eller en supplerende forsikring, efter EU-medlemsstat (%)	30
Figur 15:	Langvarige aktivitetsbegrænsninger blandt kvinder og mænd, romaer og befolkningen som helhed, efter EU-medlemsstat (%)	31
Figur 16:	Gennemsnitligt antal værelser pr. person i husstanden, romaer og befolkningen som helhed (middelværdi), efter EU-medlemsstat	32
Figur 17:	Romaer, der bor i husstande uden ledningsvand indlagt i boligen, sammenlignet med befolkningen som helhed, efter EU-medlemsstat (%)	33
Figur 18:	Romaer, der bor i boliger uden toilet og bruser eller badeværelse inde i boligen, sammenlignet med befolkningen som helhed, efter EU-medlemsstat (%)	34
Figur 19:	Samlet forekomst af forskelsbehandling på grund af romabaggrund i de seneste 5 år og de seneste 12 måneder, efter EU-medlemsstat (%)	36
Figur 20:	Romaer, som mener, at forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse, hudfarve eller religiøs overbevisning er meget eller temmelig udbredt i deres land, efter EU-medlemsstat (%)	39
Figur 21:	Omfang af forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse opfattet af befolkningen som helhed i ni EU-medlemsstater (Special Eurobarometer 437), efter land (%)	39
Figur 22:	Romaer, som havde anmeldt eller indgivet en klage over det seneste tilfælde af forskelsbehandling på grund af romabaggrund, efter EU-medlemsstat (%)	40
Figur 23:	Kendskab blandt romaer til organisationer, der tilbyder støtte eller rådgivning til ofre for forskelsbehandling (uanset grundene til forskelsbehandling), efter EU-medlemsstat (%)	41
Figur 24:	Kendskab blandt romaer til lovgivning, der forbyder forskelsbehandling på grund af hudfarve, etnisk oprindelse eller religion, efter EU-medlemsstat (%)	41
Tabel 1:	Nuværende hovedaktivitet i ni EU-medlemsstater, alle personer i romahusstande på 16 år eller derover (%)	18
Tabel 2:	Frekvensen for lønnet arbejde for romaer i alderen 20-64 år, herunder selvstændig virksomhed, lejlighedsvist arbejde og arbejde i de foregående fire uger, efter aldersgruppe og land (%)	20
Tabel 3:	Romaers indskrivning på det respektive uddannelsesniveau sammenlignet med befolkningen som helhed, efter aldersgruppe og EU-medlemsstat (%)	25
Tabel 4:	Romaer, der bor i boliger med utæt tag, fugt i vægge eller andre problemer med boligstrukturen og i boliger, der er for mørke, sammenlignet med befolkningen som helhed, efter EU-medlemsstat (%)	35
Tabel 5:	Boligomgivelser – romaer, der bor i områder, der er berørt af forurening, kriminalitet, vold og hærværk, sammenlignet med befolkningen som helhed, efter EU-medlemsstat (%)	35
Tabel 6:	Forekomst af forskelsbehandling på grund af romabaggrund i de seneste 12 måneder i forskellige situationer i livet, efter EU-medlemsstat (%)	37
Tabel 7:	Forekomst af forskelsbehandling på grund af romabaggrund i de seneste 5 år i forskellige situationer i livet, efter EU-medlemsstat (%)	38
Tabel 8:	Antal romaer og romahusstande interviewet i EU-MIDIS II, efter EU-medlemsstat	44

Hvorfor er denne undersøgelse nødvendig?

EU-institutionerne har længe understreget behovet for at sikre, at romaerne – det største europæiske mindretal – behandles lige med hensyn til deres grundlæggende rettigheder, som fastsat i EU's charter om grundlæggende rettigheder. De har også givet EU-medlemsstater vejledning og finansiering med henblik på at opnå dette.

I 2011 stillede Europa-Kommissionen forslag om en EU-ramme for de nationale strategier for romaernes integration frem til 2020. Den har til formål at sikre romaernes lige adgang til fire centrale områder – beskæftigelse, uddannelse, sundhedspleje og bolig – for at forbedre deres samfundsøkonomiske vilkår. Det understreges i meddelelsen, at Europa 2020 – EU's strategi for intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst – ikke levner plads til vedvarende økonomisk og social marginalisering af Europas største etniske mindretal. Den 9. december 2013 vedtog Rådet for Den Europæiske Union en henstilling om foranstaltninger i medlemsstaterne til effektiv integration af romaerne (Rådets henstilling fra 2013) ⁽¹⁾, hvis gennemførelse Europa-Kommissionen aflægger årlig rapport om.

Selv om romaerne er det største etniske mindretal i Europa ⁽²⁾, er der ingen systematisk dataindsamling om romaerne i EU-medlemsstaterne. Derfor kan de statistiske indikatorer for beskæftigelse, fattigdom og uddannelse i forbindelse med Europa 2020 ikke opdeles for romaer. Med meget få undtagelser indsamler de omfattende undersøgelser i hele EU – f.eks. EU-statistikkerne over indkomstforhold og levevilkår (EU-SILC) og arbejdsstyrkeundersøgelsen (LFS) – ikke på nuværende

Terminologi

Europarådet anvender »roma« som et overbegreb. Betegnelsen bruges om grupperne roma, sinti, kalé og beslægtede grupper i Europa, herunder omrejsende grupper og de østlige grupper (dom og lom), og dækker den store diversitet i de pågældende grupper, som også omfatter personer, der betegner sig selv som sigøjnere.

I forbindelse med EU-MIDIS II-undersøgelsen bruges betegnelsen »roma« om oprindeligt hjemmehørende »romaer« inden for udvalgte EU-medlemsstater og har ikke fokus på »romaer«, der er flyttet fra én EU-medlemsstat til en anden.

For flere oplysninger se Europarådet (2012), *Descriptive glossary of terms relating to Roma issues*, Strasbourg.

tidspunkt oplysninger om etnicitet og omfatter ikke i tilstrækkelig grad etniske mindretal, herunder romaer.

I 2016 udsendte Den Europæiske Revisionsret en særberetning for at vurdere virkningen af EU's politiske initiativer og finansielle støtte til integration af romaerne ⁽³⁾. I anbefaling 8, punkt b), i denne beretning tilskyndes Europa-Kommissionen til at opfordre medlemsstaterne til at indsamle omfattende statistiske data om etnicitet inden for de næste to år. Det er endvidere anført, at Eurostat kunne inkludere relevante spørgsmål i EU-SILC og arbejdsstyrkeundersøgelsen. Europa-Kommissionen afviste imidlertid denne anbefaling med den begrundelse, at indsamling af statistiske data om etnicitet via statistiske europæiske instrumenter er teknisk set vanskelig, bekostelig og juridisk udfordrende i nogle lande.

I De Forenede Nationers 2030-dagsorden for bæredygtig udvikling forpligter medlemsstaterne sig til at gennemgå de fremskridt, der gøres med hensyn til at gennemføre mål og delmål i de kommende 15 år, og udvikle indikatorer til hjælp for dette arbejde. Der vil blive behov for tilgængelige, rettidige og pålidelige opdelte data af høj kvalitet for at gøre det lettere at måle fremskridtene og sikre, at ingen lades tilbage ⁽⁴⁾.

Imødekomme behovet for data

EU's Agentur for Grundlæggende Rettigheder (FRA) råder bod på denne datamangel med sine undersøgelser om etniske mindretal og romaer. Denne rapport præsenterer udvalgte resultater for romaer på grundlag af Den Europæiske Unions anden undersøgelse af mindretal og forskelsbehandling (EU-MIDIS II). De fuldstændige resultater vedrørende romaer vil blive offentliggjort i 2017.

I 2008 gennemførte FRA undersøgelser af romaer i syv EU-medlemsstater ⁽⁵⁾ i forbindelse med Den Europæiske Unions første undersøgelse om mindretal og forskelsbehandling (EU-MIDIS I) ⁽⁶⁾. I 2011 gennemførte FRA – sammen med Europa-Kommissionen, De Forenede Nationers udviklingsprogram (UNDP) og Verdensbanken – [endnu en undersøgelse om romaer](#) i 11 EU-medlemsstater ⁽⁷⁾. Undersøgelsen indsamlede data om deres samfundsøkonomiske situation med hensyn til beskæftigelse,

⁽¹⁾ Rådet for Den Europæiske Union (2013), [Rådets henstilling 378/1 af 9. december 2013 om foranstaltninger i medlemsstaterne til effektiv integration af romaerne](#), EUT C 378 af 24.12.2013.

⁽²⁾ Europa-Kommissionen, »[EU and Roma](#)« (online), 5. august 2016, og Europarådet (2012).

⁽³⁾ Den Europæiske Revisionsret (Revisionsretten) (2016).

⁽⁴⁾ For flere oplysninger se [webstedet](#) for 2030-dagsordenen.

⁽⁵⁾ Bulgarien, Grækenland, Polen, Rumænien, Slovakiet, Tjekkiet og Ungarn.

⁽⁶⁾ FRA (2009).

⁽⁷⁾ Bulgarien, Frankrig, Grækenland, Italien, Polen, Portugal, Rumænien, Slovakiet, Spanien, Tjekkiet og Ungarn.

uddannelse, bolig og sundhedspleje, om oplevelser med forskelsbehandling og om kendskab til rettigheder ⁽⁸⁾.

I 2016 gennemførte FRA undersøgelser af romaer for tredje gang: som led i EU-MIDIS II for at vurdere fremskridtene over tid og afspejle virkningen af udviklingen i praksis på det retlige og politiske område. Denne undersøgelse bygger på erfaringer fra tidligere undersøgelser for at muliggøre sammenligninger med Eurostat-data og samtidig så vidt muligt opretholde sammenligneligheden med de tidligere undersøgelser om romaerne.

Indsamling af data

- **Undersøgelandslande** – EU-MIDIS II indsamlede oplysninger fra over 25 500 respondenter fra forskellig etniske mindretal eller med indvandrerbaggrund i alle 28 EU-medlemsstater. De resultater, der er sammenfattet i denne rapport, er baseret på 7 947 individuelle interview med romaer i Bulgarien, Grækenland, Kroatien, Portugal, Rumænien, Slovakiet, Spanien, Tjekkiet og Ungarn. Endvidere indsamledes der i undersøgelsen oplysninger om 33 785 romaer, der bor i respondenternes husstande. De romaer, der bor i de ni lande i undersøgelsen, udgør ifølge skøn fra Europarådet ⁽⁹⁾ omkring 80 % af de romaer, der bor i EU. Af de ni lande i EU-MIDIS II-undersøgelsen var otte omfattet af 2011-undersøgelsen om romaer og seks af EU-MIDIS I-undersøgelsen i 2008.
- **Undersøgelsesresultaternes repræsentativitet** – dataene er repræsentative for romaer, der bor i de ni EU-medlemsstater i geografiske eller administrative enheder, hvor romabefolkningens tæthed er over 10 %, der selv identificerer sig som »romaer« eller som medlemmer af en af de andre grupper, der er omfattet af dette overbegreb. Resultaterne i denne rapport afspejler derfor levevilkårene, udøvelsen af grundlæggende rettigheder og oplevelserne med forskelsbehandling blandt op til 80 % af de romaer, der bor i de ni EU-medlemsstater i undersøgelsen (for flere oplysninger se »[Undersøgelsen kort fortalt](#)«).
- **Undersøgelsesdeltagere** – personer på 16 år eller derover, der bor i private husstande og identificerer sig som romaer, og som har haft sædvanligt opholdssted på EU's område i mindst 12 måneder, kunne deltage i undersøgelsen.
- **Undersøgelsesspørgsmål** – respondenterne gav oplysninger om deres personlige situation og levevilkår samt om grundlæggende sociodemografiske forhold for alle husstandsmedlemmer. Undersøgelsen omfatter spørgsmål om oplevelser med forskelsbehandling i forbindelse med beskæftigelse, uddannelse, bolig, sundhedspleje og ved brug af offentlige eller private tjenester samt om, i hvor høj grad sådanne hændelser er blevet anmeldt. Endvidere spørges der i undersøgelsen om oplevelser med kriminel viktimering (herunder hadforbrydelser). I undersøgelsen spørges respondenterne også om deres kendskab til deres rettigheder og klagemuligheder. Spørgeskemaet var baseret på spørgsmålene fra EU-MIDIS I og 2011-undersøgelsen om romaer. Det blev videreudviklet på grundlag af høringer af interessenter og eksperter, som i 2014 blev efterfulgt af en kognitiv forudgående test (et kvalitativt værktøj til at forbedre udformningen af spørgeskemaet) ⁽¹⁰⁾. Interviewene i undersøgelsen blev gennemført mellem oktober 2015 og april 2016.
- **Udvælgelse af indikatorer** – indikator sættet i denne rapport afspejler de prioriterede områder i EU-rammen for de nationale strategier for romaernes integration frem til 2020: beskæftigelse og fattigdom, uddannelse, bolig, sundhedspleje, forskelsbehandling og kendskab til rettigheder. Detaljerede resultater og analyser af yderligere indikatorer vil blive offentliggjort i 2017. Når det er muligt, og for at muliggøre en analytisk sammenligning, er indikatorerne identiske med eller omtrent de samme som dem, der anvendes i europæiske standardundersøgelser, f.eks. EU-SILC eller EU-LFS. De første sammenligninger med 2011-undersøgelsen om romaer og EU-MIDIS I foretages for sammenlignelige indikatorer og rapporteres kun, når der er registreret større forskelle. I betragtning af forbedringer i stikprøvemethoden og anvendelsen af vægte i stikprøveplanen i 2016 er sammenligneligheden med 2011-undersøgelsen om romaer eller EU-MIDIS I begrænset, og visse forbehold er anført i forbindelse med de enkelte tilfælde (for flere oplysninger se »[Undersøgelsen kort fortalt](#)«). Analyser af tendenser for hvert land i undersøgelsen bør tage højde for de metodiske forbehold og den statistiske variation og behovet for yderligere tilbundsående analyser.

⁽⁸⁾ FRA (2012).

⁽⁹⁾ Europarådet (2012).

⁽¹⁰⁾ Se Willis, G. B. (2005), s. 3.

1

Vigtigste resultater og FRA's udtalelser

Følgende udtalelser fra FRA, som er baseret på de vigtigste resultater i EU-MIDIS II om romaer, bør sammenholdes med målene i EU's vækststrategi »Europa 2020« og navnlig med Rådets henstilling fra 2013 om foranstaltninger i medlemsstaterne til effektiv integration af romaerne.

Europa 2020 fastsætter et mål om inden 2020 at reducere antallet af personer, der er truet af fattigdom eller social udstødelse, med 20 millioner. Romaer er overrepræsenterede blandt dem, der er berørt af fattigdom og social udstødelse: Det fremgik af FRA's første romaundersøgelse i 2011, at mindst otte ud af ti romaer i undersøgelsen var udsat for fattigdomsrisiko, og at i gennemsnit færre end én ud af tre angav at være i lønnet arbejde, mens næsten halvdelen boede i boliger, der manglede basale faciliteter, f.eks. indendørs køkken, indendørs toilet, indendørs bruser eller bad og elektricitet.

I denne forbindelse vedtog Europa-Kommissionen i april 2011 en EU-ramme for de nationale strategier for romaernes integration med fokus på fire centrale områder: uddannelse, beskæftigelse, sundhedspleje og bolig. Medlemsstaterne udviklede deres nationale strategier for romaernes integration og har fastsat integrerede politiske foranstaltninger på grundlag af denne ramme. I december 2013 vedtog Rådet for Beskæftigelse, Socialpolitik, Sundhed og Forbrugerpolitik (EPSCO) en henstilling, som havde til formål at give medlemsstaterne retningslinjer for

at fremme effektiviteten af deres foranstaltninger til integration af romaerne. Samtidig tildelte EU finansiering via EU's struktur- og investeringsfonde og indførte en specifik tematisk forhåndsbetingelse, som indebærer, at en passende national strategi for romaernes integration skal være på plads, for at der kan anvendes midler til integration af romaer.

1.1. Fattigdom og social udstødelse

EU-MIDIS II viser, at 80 % af romaerne fortsat lever under deres lands fattigdomsrisikotærskel, at hver tredje roma bor i en bolig uden ledningsvand, én ud af ti i en bolig uden elektricitet, og at hver fjerde roma (27 %) og hvert tredje romabarn (30 %) bor i en husstand, der har oplevet sult mindst én gang i den foregående måned.

Dette viser, at målet i Rådets henstilling fra 2013 om foranstaltninger til effektiv integration af romaerne vedrørende reduktion af fattigdom gennem sociale investeringer langt fra er opfyldt. Det samme gælder Europa-Kommissionens henstilling fra 2013 »Investering i børn: Hvordan man bryder den onde cirkel for de socialt udsatte« med retningslinjer til medlemsstaterne for, hvordan de kan tilrettelægge og gennemføre politiske initiativer rettet mod børnefattigdom og social eksklusion.

FRA's udtalelse 1

EU-medlemsstaterne bør tilpasse deres nationale reformprogrammer i forbindelse med det europæiske semester og give højeste prioritet til at bekæmpe ekstreme former for fattigdom, navnlig sult, fejlernæring og meget dårlige boligforhold blandt romaer, som det også fremgår af FN's mål 1 for bæredygtig udvikling.

EU-medlemsstaterne bør sikre, at de sociale beskyttelsessystemer og sociale tjenester, der ydes til dårligt stillede, herunder romaer, er tilstrækkelige, tilgængelige og anvendes af de potentielle modtagere.

De nationale mål i Europa 2020-strategien og de nationale reformprogrammer bør eksplicit have fokus på romabørns sårbarhed og sikre, at husstandene som minimum har adgang til passende boliger med ledningsvand, elektricitet og tilstrækkelig plads.

EU-medlemsstaterne bør gøre fuldt brug af Den Europæiske Fond for Bistand til de Socialt Dårligst Stillede ⁽¹⁾ til at tilvejebringe gratis måltider i skoler og børnepasningsfaciliteter til alle børn, herunder romaer, som er i nød og lider under fejlernæring.

FRA's udtalelse 2

EU-medlemsstaterne bør sikre, at foranstaltninger til gennemførelse af bestemmelserne i Rådets henstilling fra 2013 om adgang til beskæftigelse har tilstrækkeligt fokus på overgangen fra uddannelse til beskæftigelse for at sikre, at uddannelsesinvesteringerne giver dårligt stillede jobmuligheder – herunder romaer, navnlig unge og kvinder.

EU-medlemsstaterne bør tilskynde til et større engagement blandt virksomheder, navnlig på lokalt plan, og overveje at støtte udviklingen af sociale virksomheder for at skabe bæredygtige arbejdspladser til romaer, med fokus på romakvinder.

EU-medlemsstaterne bør gennemføre bestemmelserne i Rådets henstilling fra 2013 om fremme af beskæftigelsesmuligheder i den offentlige sektor for personer med oprindelse i etniske mindretal, såsom romaer, navnlig kvinder. Offentlige forvaltninger kan drage fordel af et personale med forskellig etnisk oprindelse og samtidig forbedre deres forståelse af de særlige udfordringer, som romaer står over for, og tilvejebringe positive rollemønstre for grupper af etniske mindretal.

1.2. Arbejdsmarkedsdeltagelse

Det fremgår af EU-MIDIS II, at kun én ud af fire romaer på 16 år eller derover var »beskæftiget« eller »selvstændig« på undersøgelsestidspunktet. Romakvinder angav en meget lavere beskæftigelsesfrekvens end romamænd – 16 % i forhold til 34 %. Samlet set viser undersøgelsen, at 43 % af romaer i alderen 20-64 år var i lønnet arbejde, hvilket er et godt stykke under EU-gennemsnittet på 70 % i 2015. Situationen for unge er væsentligt værre: I gennemsnit var 63 % af romaer i alderen 16-24 år ikke i beskæftigelse eller under uddannelse på undersøgelsestidspunktet sammenlignet med EU-gennemsnittet på 12 % for samme aldersgruppe. For denne aldersgruppe viser resultaterne også en betydelig kønsskævhed, idet 72 % af de unge romakvinder ikke var i beskæftigelse eller under uddannelse sammenlignet med 55 % af de unge romamænd.

Dette viser, at det bliver en betydelig udfordring at opfylde målet i Rådets henstilling fra 2013 om at træffe effektive foranstaltninger til at sikre ligebehandling af romaerne for så vidt angår adgang til arbejdsmarkedet og beskæftigelsesmuligheder.

⁽¹⁾ Den Europæiske Fond for Bistand til de Socialt Dårligst Stillede (FEAD) støtter medlemsstaternes indsats for at yde materiel bistand – f.eks. mad, tøj og livsvigtige ting til personlig brug – til de socialt dårligst stillede.

1.3. Uddannelse

Resultaterne af den første romaundersøgelse i 2011 var foruroligende. De viste, at kun ét ud af to romabørn i undersøgelsen gik i førskole eller børnehave, og at en meget lille andel fortsatte skolegangen efter den obligatoriske undervisning. Resultaterne af EU-MIDIS II viser, at romabørn halter bagefter ikke-romabørn med hensyn til alle uddannelsesindikatorer. Kun omkring halvdelen (53 %) af romabørnene på mellem 4 år og alderen for obligatorisk skolestart deltager i førskoleundervisning. I gennemsnit deltager 18 % af romaer i alderen 6-24 år i uddannelse på et niveau, der er lavere end det, der svarer til deres alder. Andelen af romaelever, der forlader skolen tidligt, er uforholdsmæssig høj sammenlignet med befolkningen som helhed. Segregering på skolerne er fortsat et problem i Bulgarien, Grækenland, Slovakiet og Ungarn trods lovforbuddet mod denne praksis og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols seneste retspraksis.

Dette viser, at målet i Rådets henstilling fra 2013 om at træffe effektive foranstaltninger til at sikre ligebehandling og fuld adgang for romabørn til almen uddannelse af god kvalitet og sikre, at alle romaelever mindst afslutter det obligatoriske uddannelsesforløb, ikke er nået. Resultaterne viser, at de offentlige myndigheder ikke har gennemført effektive foranstaltninger til at sikre, at romabørn har samme muligheder for at gå i førskole eller børnehave og deltage i en ungdomsuddannelse eller tertiær uddannelse.

FRA's udtalelse 3

EU-medlemsstaterne bør gennemføre bestemmelsen i Rådets henstilling fra 2013 om at fjerne enhver segregering på skolerne ved at træffe øjeblikkelige foranstaltninger til at sikre alle romabørns lige deltagelse i integrerede skoler og klasser.

De nationale uddannelsesmyndigheder bør arbejde tæt sammen med romacivilsamfundet og lokale myndigheder for at løse konflikter i lokalsamfundene og/eller tilfælde af sigøjnerhad, der hindrer romaforældre i at indskrive deres børn i integrerede skoler og klasser.

De lokale myndigheder bør tage højde for de generelle levevilkår og hindringer, som romabørn står over for med hensyn til uddannelse. De politiske foranstaltninger bør omfatte incitament samt social støtte og støtteundervisning på skoler for at opveje de mange udfordringer, som romabørn står over for, og styrke deres muligheder for en lige start.

De nationale uddannelsesmyndigheder bør tilvejebringe den nødvendige støtte og de nødvendige ressourcer til skoler med romaelever for at sikre, at romabørn indskrives i klasser svarende til deres alder, og reducere frafaldsprocenten.

1.4. Kendskab til rettigheder og anmeldelse af forskelsbehandling

I 2011-undersøgelsen om romaer angav omkring halvdelen af respondenterne, at de havde følt sig udsat for forskelsbehandling på grund af deres etniske oprindelse. Kun et mindretal havde kendskab til lovgivning, der forbyder forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse, når de søger arbejde.

Det fremgår af EU-MIDIS II, at romaer fortsat udsættes for et uacceptabelt omfang af forskelsbehandling i hverdagslivet – hvad enten det er i forbindelse med jobsøgning, på arbejdspladsen, i uddannelses- og sundhedssektoren, eller når de har kontakt til administrative organer eller går ind i en butik. Næsten én ud af to romaer (41 %) har følt sig udsat for forskelsbehandling på grund af deres etniske oprindelse mindst én gang i de seneste fem år inden for ét af disse områder af hverdagslivet. Én ud af fire romaer (26 %) anfører, at det seneste tilfælde af oplevet forskelsbehandling har fundet sted inden for de 12 måneder, der gik forud for undersøgelsen. Den højeste forekomst af forskelsbehandling i de seneste 12 måneder findes ved brug af offentlige eller private tjenester (19 %) og i forbindelse med jobsøgning (16 %). Imidlertid anmelder i gennemsnit kun 12 % af romaerne deres oplevelser med forskelsbehandling til en myndighed. Endvidere har næsten en tredjedel

(27 %) af romaerne i undersøgelsen ikke kendskab til nogen lovgivning, der forbyder forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse, og de fleste romaer (82 %) har ikke kendskab til organisationer, der yder støtte til ofre for forskelsbehandling.

Dette viser, at selv om der i Rådets henstilling fra 2013 specifikt henvises til en række horisontale politiske foranstaltninger til bekæmpelse af forskelsbehandling, skal der stadig gøres en stor indsats for at sikre, at direktivet om racelighed (2000/43/EF)⁽¹²⁾ håndhæves effektivt og praktisk, som det udtrykkeligt kræves i henstillingen.

FRA's udtalelse 4

EU-medlemsstaterne bør – som der henstilles til i Rådets henstilling fra 2013 – sikre, at deres offentlige forvaltning og ligestillingsorganer træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at direktivet om racelighed (2000/43/EF) håndhæves effektivt og praktisk med særligt fokus på kønsaspekter.

EU-medlemsstaterne og Europa-Kommissionen bør styrke støtten til civilsamfundets indsats for at øge romaernes kendskab til deres rettigheder.

EU-medlemsstaterne bør fuldt ud gennemføre artikel 10 i direktiv 2000/43/EF, som forpligter medlemsstaterne til at sikre, at bestemmelser, der vedtages i medfør af direktivet, og de relevante bestemmelser, der allerede finder anvendelse, »på hele deres område bringes til de berørte personers kendskab ved hjælp af alle egnede midler«.

1.5. Mod en mere effektiv overvågning og evaluering

En af de strukturelle foranstaltninger, der henstilles til i Rådets henstilling fra 2013, vedrører overvågning og evaluering af politikker. Europa-Kommissionen og FRA har i flere år slået til lyd for, at der indsamles data, der kan opdeles efter etnisk oprindelse, og som er baseret på oplysninger om respondenternes selvidentificering, indsamlet på frivillig basis og i fuld respekt for EU's og nationale databeskyttelsesbestemmelser. I denne forbindelse gennemfører FRA regelmæssigt undersøgelser om medlemmer af etniske, religiøse og andre mindretal. En fælles metodologi, der sikrer, at der produceres relevante og sammenlignelige data om romabefolkningen i medlemsstaterne med henblik på at overvåge deres sociale inklusion, kan bedst udvikles på EU-plan i tæt samarbejde med alle medlemsstater.

⁽¹²⁾ Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse, EFT L 180 af 19.7.2000.

På denne baggrund opfordrer Revisionsretten – i anbefaling 8 i sin særberetning fra 2016 om EU's politiske initiativer og finansielle støtte til integration af romaerne – Europa-Kommissionen til at samarbejde med medlemsstaterne om at udvikle en fælles metodologi. Kommissionen anmodes om at »opfordre alle medlemsstaterne til i overensstemmelse med de nationale lovgivninger og EU-lovgivningen, herunder eventuelle eksisterende undtagelser, på omfattende vis at indsamle statistiske data om etnicitet inden for de næste to år«.

FRA's udtalelse 5

Europa-Kommissionen bør opfordre EU-medlemsstaterne til at overveje at indsamle statistiske data om etnicitet i arbejdsstyrkeundersøgelsen (LFS) og i EU-statistikkerne over indkomstforhold og levevilkår (EU-SILC). Selv om det teknisk og juridisk set er udfordrende og bekosteligt at indsamle statistiske data om romabefolkningen, har individuelle medlemsstater med godt resultat prøvet at medtage spørgsmål om etnicitet i EU-SILC og LFS.

2

Hvad viser resultaterne?

2.1. Fattigdom og marginaliserede levevilkår

Artikel 25 i verdenserklæringen om menneskerettighederne, der er henvist til i artikel 11 i den internationale konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder (ICESCR), sikrer den enkeltes »ret til en sådan levestandard, som er tilstrækkelig til hans og hans families sundhed og velvære, herunder til føde, klæder, bolig og lægehjælp og de nødvendige sociale goder«⁽¹³⁾. Sammen med den europæiske socialpagt (revideret) tilvejebringer disse internationale menneskerettighedsinstrumenter et bredere grundlag for at udvikle høringen om den nye europæiske søjle for sociale rettigheder, som blev bebudet af Europa-Kommissionen i 2016⁽¹⁴⁾.

Bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse er et hovedmål i Europa 2020-strategien. Rådets henstilling fra 2013 om foranstaltninger til effektiv integration af romaerne forbinder bekæmpelse af fattigdom med politikker med henblik på arbejdsmarkedsaktivering og -muligheder⁽¹⁵⁾. Det er også en central del af mål 1 i De Forenede Nationers (FN) mål for bæredygtig udvikling (SDG'er), hvorefter alle former for fattigdom skal afskaffes inden 2030, og som tager sigte på at sikre social beskyttelse for de fattige og udsatte og øge adgangen til grundlæggende tjenesteydelser⁽¹⁶⁾.

⁽¹³⁾ De Forenede Nationer (FN), *Generalforsamlingen, verdenserklæringen om menneskerettighederne*, 10. december 1948, artikel 25. Se også FN, Generalforsamlingen, *den internationale konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder*, 3. januar 1976, artikel 11.

⁽¹⁴⁾ Europa-Kommissionen (2016).

⁽¹⁵⁾ Rådets henstilling fra 2013, henstilling 2.6, reduktion af fattigdom gennem sociale investeringer.

⁽¹⁶⁾ Se SDG-1. Se også FRA (2016).

FN's mål og delmål for bæredygtig udvikling

Mål 1: Afskaf fattigdom i alle dens former overalt.

Delmål 1. Inden 2030 skal ekstrem fattigdom være udryddet for alle mennesker overalt i verden, for øjeblikket målt som mennesker, der lever for mindre end 1,25 USD om dagen.

Delmål 2. Inden 2030 skal andelen af mænd, kvinder og børn i alle aldre, som lever i fattigdom i alle dens dimensioner, halveres i henhold til nationale definitioner.

Delmål 3. Gennemførelse af nationalt tilpassede sociale sikringssystemer og foranstaltninger for alle, inklusive nedre grænser, og inden 2030 opnå en substantiel dækning af de fattige og de udsatte grupper.

Mål 10: Reducer ulighed i og mellem lande.

Delmål 1. Inden 2030 skal der opnås og fastholdes en indkomststigning for de nederste 40 % af befolkningen, der er højere end landsgennemsnittet.

2.1.1. Indkomstfattigdom

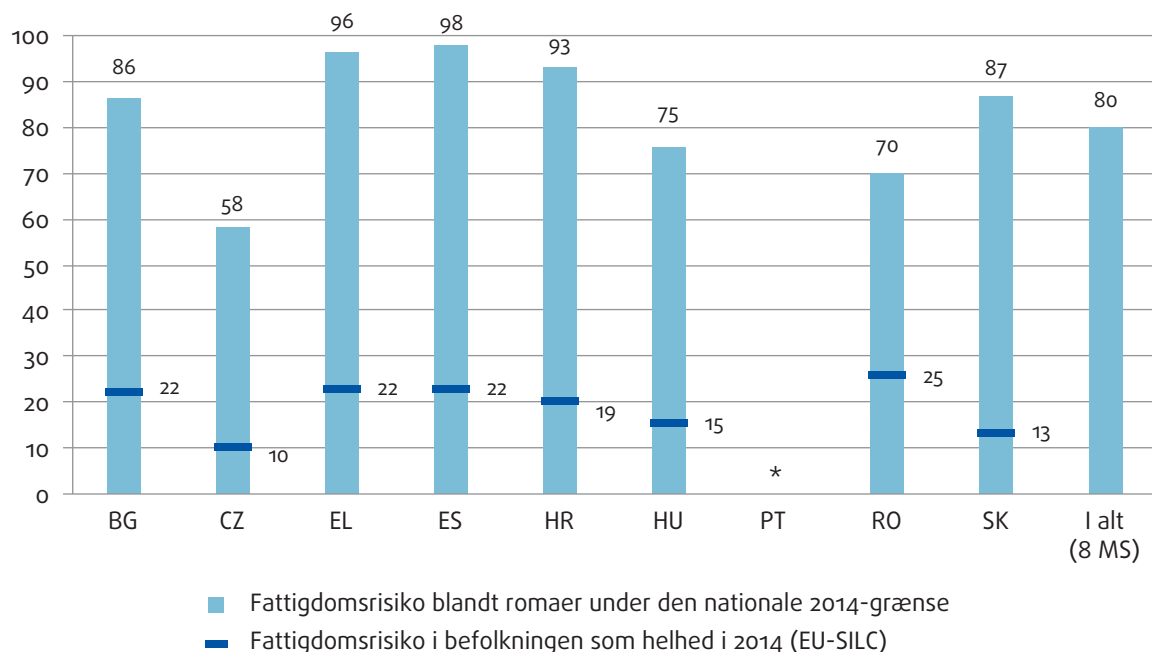
Fattigdomsrisikoen omfatter personer, der bor i husstande med en ækvivaleret husstandsindkomst under den nationale fattigdomsrisikotærskel, som er 60 % af den årlige medianindkomst efter sociale overførsler, og som hvert år offentliggøres af Eurostat⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁷⁾ Den sats, der er beregnet på grundlag af EU-MIDIS II, er kun i begrænset omfang sammenlignelig med EU-indikatoren »fattigdomstruede efter sociale overførsler«. På den ene side blev der i forbindelse med EU-MIDIS II indsamlet oplysninger i 2015-2016, men den anvendte fattigdomstærskel er baseret på EU-SILC-dataene fra 2014 (de senest tilgængelige i skrivende stund). Da fattigdomstærsklen i 2015-2016 forventes at være højere, kan denne rapport undervurdere fattigdomsrisikoen for romaer. Respondenterne blev i EU-MIDIS II spurgt om deres nuværende månedlige husstandsindkomst. Dette kan resultere i, at den årlige husstandsindkomst undervurderes, hvilket betyder, at EU-MIDIS II i givet fald overvurderer de fattigdomstruede. I modsætning hertil giver de data, der indsamles til Eurostat-indikatoren, oplysninger om årlige husstandsindkomster.

Samlet set lever 80 % af romaerne i undersøgelsen og deres børn med en indkomst under den respektive nationale fattigdomsrisikotærskel (figur 1). I sammenligning hermed var i gennemsnit i EU 17 % af befolkningen fattigdomstruede i 2014. I Spanien (98 %), Grækenland (96 %) og Kroatien (93 %) har næsten hele den romabefolkning,

der er omfattet af undersøgelsen, indkomster under den nationale grænse for indkomstfattigdom. Satsen er lavest i Tjekkiet (58 %) – men den er stadig næsten seks gange højere end for befolkningen som helhed.

Figur 1: Fattigdomsrisiko (under 60 % af den ækvivalerede medianindkomst efter sociale overførsler) blandt romaer, sammenlignet med Eurostats sats for befolkningen som helhed i 2014, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b)

Noter: * Ikke relevant. Værdien for Portugal kan ikke offentliggøres på grund af et stort antal manglende værdier (>50 %).

^(a) I forhold til alle personer i romahusstande (n=26 571); vægtede resultater.

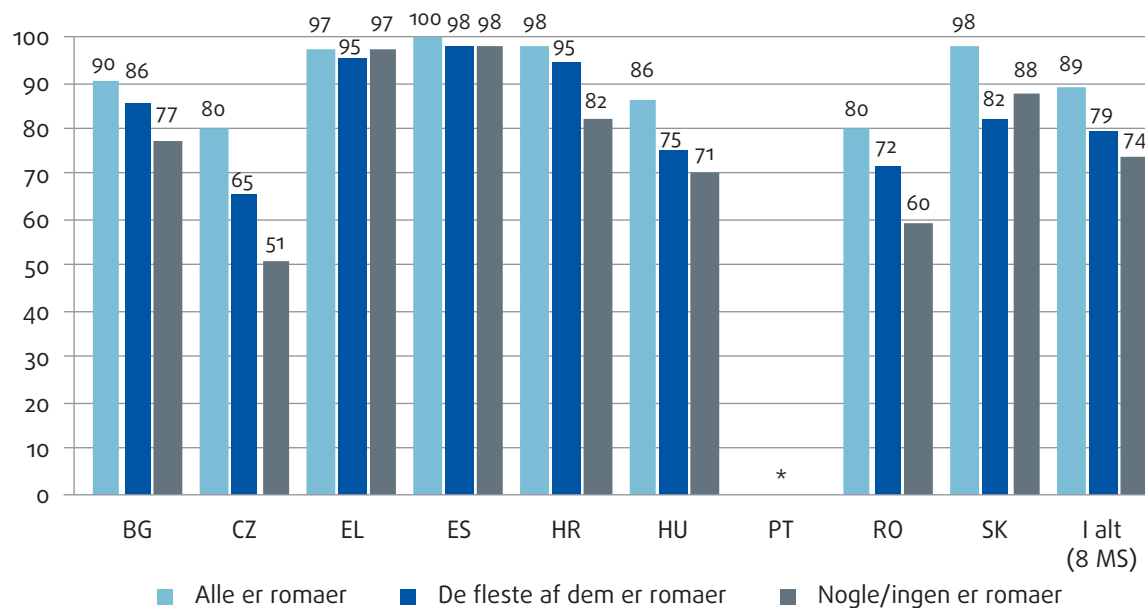
^(b) Fattigdomsrisiko baseret på EU-MIDIS II-undersøgelsen omfatter alle personer med en ækvivaleret nuværende månedlig disponibel husstandsindkomst under en tolvtedel af den nationale fattigdomsrisikotærskel i 2014 (offentliggjort af Eurostat). Den ækvivalerede disponible indkomst er en husstands samlede indkomst efter skat og andre fradrag divideret med antallet af husstandsmedlemmer konverteret til ækvivalerede voksne; udregnet ved brug af den modificerede udgave af OECD's ækvivalensskala (1-0.5-0.3). Eurostat [ilc_li02] (download 14.9.2016).

Kilder: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer; Eurostat, EU-SILC 2014.

Indkomstfattigdom synes at være relateret til romaernes boligmæssige koncentration. I de fleste lande er andelen af fattigdomstruede romaer højst i områder, som ifølge respondenternes vurdering er befolket af personer, hvoraf »alle« eller »de fleste« har romabaggrund (figur 2). Grækenland og Spanien er undtagelsen – i disse medlemsstater er fattigdomsrisikoen særlig høj, men ikke væsentligt forskellig i de forskellige områder.

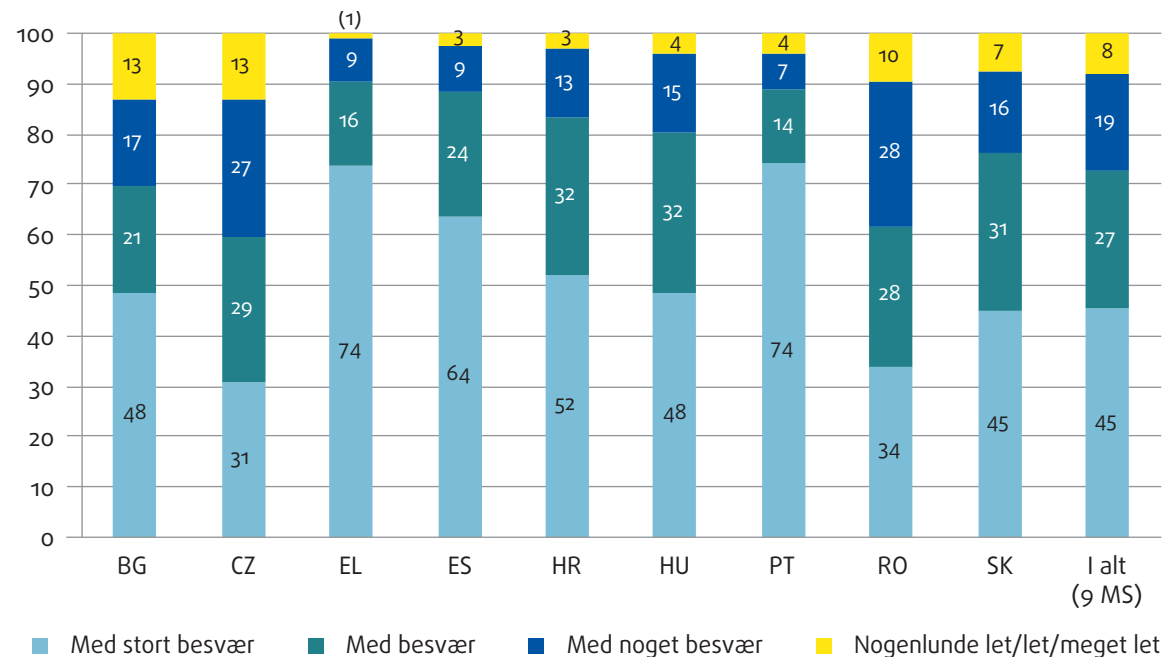
På spørgsmålet, om den samlede husstandsindkomst er tilstrækkelig til at få det til at hænge sammen, anfører 92 % af romaerne i undersøgelsen, at de har noget besvær i denne henseende, og 45 % har »stort besvær«. I Grækenland og Portugal når denne andel op på 74 % (figur 3).

Figur 2: Fattigdomsrisiko ^(a) og koncentration ^(b) af romaer i beboelsesområder, efter EU-medlemsstat (%) ^(c)

Noter: * Ikke relevant. Værdien for Portugal kan ikke offentliggøres på grund af et stort antal manglende værdier (>50 %).
^(a) I forhold til alle personer i romahusstande, undtagen Portugal (n=26 419); vægtede resultater.
^(b) Der blev spurgt til koncentration: »I det område, hvor du bor, hvor mange af beboerne vil du vurdere har romabaggrund som dig: alle beboerne, de fleste af dem, nogle af dem eller ingen af dem?«
^(c) På grund af afrunding kan summen af kategorierne i figuren afvige fra teksten med ét procentpoint.
 Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

Figur 3: Evne til at »få det til at hænge sammen«, romaer, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b), ^(c)

Noter: ^(a) I forhold til alle personer i romahusstande (n=31 334); vægtede resultater.
^(b) Undersøgelsesspørgsmål: »Hvis du tænker på din husstands samlede indkomst, kan din husstand så få det til at hænge sammen?«
^(c) På grund af afrunding kan summen af kategorierne i figuren afvige fra teksten med ét procentpoint.
 Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

2.1.2. Sult

Artikel 25 i verdenserklæringen om menneskerettighederne og artikel 11 i ICESCR fastsætter den enkeltes ret til føde og nødvendige sociale goder. Retten til social bistand er også fastsat i artikel 34 i EU's charter om grundlæggende rettigheder (adgang til social sikring og social bistand). Disse rettigheder bliver klart krænkede, hvis folk lider af sult og under fejlernæring. Komiteen for Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder (CESCR) fortolkede retten til passende fødevarer i generel bemærkning 12 (1999), hvorefter retten realiseres, når enhver mand, enhver kvinde og ethvert barn, alene eller sammen med andre, til enhver tid har fysisk og økonomisk adgang til passende fødevarer eller midler til indkøb heraf. Afskaffelse af sult og opnåelse af fødevarer sikkerhed er en anden søjle i målene for bæredygtig udvikling.

Figur 4 viser, at 7 % af romaerne i undersøgelsen bor i husstande, hvor mindst én person regelmæssigt et gået sulten i seng i den foregående måned (dvs. fire gange eller mere). Dette opleves af 17 % af romaerne i Kroatien, 13 % af romaerne i Grækenland og 11 % af romaerne i Ungarn. I Grækenland bor næsten hver anden person (47 %) i en husstand, hvor en person har måttet gå sulten i seng mindst én gang i den foregående måned. Dette giver særlig grund til bekymring, da Grækenland viser de højeste andele af romaer i lønnet arbejde, som synes

FN's mål og delmål for bæredygtig udvikling

Mål 2: Stop sult, opnå fødevarer sikkerhed og forbedret ernæring samt fremme bæredygtigt landbrug.

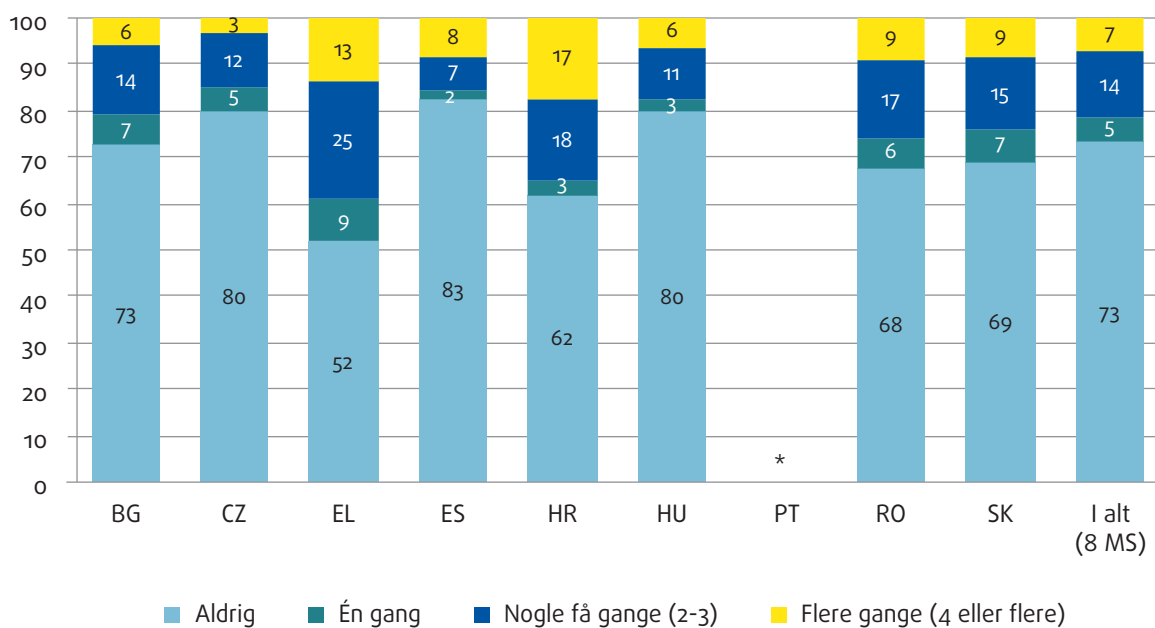
Delmål 1. Inden 2030 skal sult være udryddet, og alle mennesker – især de fattige og de mest sårbare, herunder småbørn – skal sikres adgang til sikker, ernæringsrig og tilstrækkelig mad hele året rundt.

Delmål 2. Inden 2030 skal alle former for fejlernæring udryddes, herunder skal de internationalt aftalte delmål for væksthæmmede og afmagrede børn under 5 år nås inden 2025, og ernæringsbehovet hos unge piger, gravide og ammende kvinder samt ældre mennesker skal tilgodeses.

at være utilstrækkelig til at dække endog basale behov, såsom mad. Endvidere viser resultaterne, at i gennemsnit hvert tredje romabarn i landene i undersøgelsen bor i en husstand, der har oplevet sult mindst én gang i den foregående måned.

Sammenlignet med resultaterne af 2011-undersøgelsen faldt andelen af romaer i husstande, hvor mindst én person er gået sulten i seng mindst én gang i den foregående måned, i Bulgarien, Rumænien, Tjekkiet og Ungarn. Den ændrede sig ikke i Grækenland, Slovakiet og Spanien.

Figur 4: Romaer, der bor i husstande, hvor mindst én person i den foregående måned er gået sulten i seng én gang, nogle få gange eller fire eller flere gange, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b)

Noter: * Ikke relevant. Værdien for Portugal kan ikke offentliggøres på grund af et stort antal manglende værdier (>25 %).

^(a) I forhold til alle personer i romahusstande (n=31 793); vægtede resultater.

^(b) Undersøgelsesspørgsmål: »Er du eller nogen i din husstand i den seneste måned gået sulten i seng, fordi der ikke var nok penge til mad? Hvis ja, hvor tit er dette sket i den seneste måned?«

Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

2.2. Arbejdsmarkedsdeltagelse

Artikel 15 i EU's charter om grundlæggende rettigheder beskytter retten til at arbejde. Det første hovedmål i Europa 2020-strategien er at sikre, at 75 % af EU-befolkningen i alderen 20-64 år er i beskæftigelse i 2020. Rådets henstilling fra 2013 henstiller til, at medlemsstaterne træffer effektive foranstaltninger til at opnå dette, herunder ved at bekæmpe forskelsbehandling og støtte erfaring i det første job, erhvervsuddannelser, oplæring på arbejdspladsen, livslang læring og udvikling af færdigheder samt støtte selvstændig erhvervsvirksomhed og iværksætterkultur. Tre af delmålene i mål 8 for bæredygtig udvikling – »Fremme vedvarende, inklusiv og bæredygtig økonomisk vækst, fuld og produktiv beskæftigelse samt anstændigt arbejde til alle« – har fokus på arbejdsmarkedsdeltagelse.

FN's mål og delmål for bæredygtig udvikling

Mål 8: Fremme vedvarende, inklusiv og bæredygtig økonomisk vækst, fuld og produktiv beskæftigelse samt anstændigt arbejde til alle.

Delmål 5. Inden 2030 skal der opnås fuld og produktiv beskæftigelse og anstændigt arbejde for alle kvinder og mænd, herunder også unge og personer med handicap, og med lige løn for arbejde af samme værdi.

Delmål 6. Inden 2020 skal andelen af unge, der ikke er i beskæftigelse eller under uddannelse, væsentligt reduceres.

Delmål 8. Arbejdstagernes rettigheder skal beskyttes, og et sikkert og stabilt arbejdsmiljø for alle arbejdstagere skal fremmes, herunder for migrantarbejdere, især kvindelige migranter, og dem i usikre beskæftigelsesforhold.

2.2.1. Hovedaktivitet

I gennemsnit beskrev én ud af fire romaer på 16 år eller derover (25 %) deres hovedaktivitet som »beskæftiget« eller »selvstændig« på undersøgelsestidspunktet (tabel 1). Dette omfatter fuldtids- og deltidsarbejde samt »lejlighedsvist arbejde«, når det betragtes som hovedaktiviteten⁽¹⁸⁾. Næsten to gange så mange personer (64 %) i befolkningen som helhed i de respektive ni EU-medlemsstater angiver, at de er i beskæftigelse⁽¹⁹⁾. Sammenlignet med resultaterne af 2011-undersøgelsen kan der ikke registreres nogen væsentlig forbedring.

⁽¹⁸⁾ »Hovedaktivitet« består i at spørge alle husstandsmedlemmer om deres aktuelle beskæftigelsesstatus. Det adskiller sig fra ILO-definitionen af beskæftigelse samt fra den, der anvendes i arbejdsstyrkeundersøgelsen (LFS) (variabel MAINSTAT).

»Beskæftigelse« omfatter også ulønnet arbejde i ringe omfang i familievirksomheder, da dette er til familiens fordel.

⁽¹⁹⁾ Baseret på en dataanmodning til Eurostat om arbejdsstyrkeundersøgelsen vedrørende selvoplyst arbejdsmarkedsstatus (MAINSTAT) 15 år og derover.

Romaernes selvoplyste beskæftigelsesfrekvens er højest i Grækenland (43 %), efterfulgt af Ungarn (36 %) og Portugal (34 %). Den laveste frekvens er registreret i Kroatien (8 %) og Spanien (16 %).

En tredjedel af medlemmerne af romahusstande (34 %) i undersøgelsen har selv oplyst, at de er »arbejdsløse«, med andele på over 50 % i Kroatien (62 %), Spanien (57 %) og Bulgarien (55 %). I Rumænien er der registreret særlig lave andele af selvoplyst arbejdsløshed på 5 %, efterfulgt af Portugal med 17 % og Ungarn med 23 %. Da opfattelsen af at være arbejdsløs og andelen af personer i husarbejde er forbundet, ville der være behov for en nærmere undersøgelse af det enkelte land for at analysere, om der mangler registrering af arbejdsløshed eller tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, og om dette skyldes fratræden.

Endvidere viser tabel 1 en betydelig kønsskævhed: 34 % af romamændene angiver »beskæftiget« som deres hovedaktivitet sammenlignet med kun 16 % af romakvinderne. I sammenligning hermed er kønsskævheden i befolkningen som helhed stadig betydelig, men den er ikke så stor som blandt romaer (hvor 71 % af mændene er i beskæftigelse sammenlignet med 57 % af kvinderne). Kønsskævheden med hensyn til romaernes arbejdsmarkedsdeltagelse kunne forklares ved, at kvinderne i højere grad har husarbejde som deres hovedaktivitet. 2011-undersøgelsen om romaer viste også en betydelig kønsskævhed i arbejdsmarkedsdeltagelsen, og at en højere andel af kvinder hovedsagelig er beskæftiget med »husarbejde«, som i 2016 er (og var i 2011) den næsthøjeste kategori af selvrapporteret aktivitet efter »arbejdsløshed«. Det fremgår af resultaterne af EU-MIDIS II-undersøgelsen, at 28 % af alle romakvinder i undersøgelsen angav »husarbejde« som deres hovedaktivitet sammenlignet med 6 % af alle romamænd. Denne andel er høj for romakvinder i sammenligning med kvinder i befolkningen som helhed, hvilket kunne forklares med traditionelle kønsrolleforventninger⁽²⁰⁾.

Omkring 12 % af romaerrespondenterne angiver »pensioneret« som deres hovedaktivitet uden nogen væsentlig forskel mellem mænd og kvinder. Denne værdi er forholdsvis lav og afspejler, at romaer i gennemsnit er yngre sammenlignet med befolkningen som helhed. Dette kunne forklares ved højere fødselstal og lavere forventet levetid blandt romaer i de fleste lande i undersøgelsen⁽²¹⁾. Andelen af »pensionerede« romaer er lavest med 2 % i Grækenland og Kroatien.

⁽²⁰⁾ FRA (2014).

⁽²¹⁾ Fundación Secretariado Gitano (red.) (2009).

Tabel 1: Nuværende hovedaktivitet i ni EU-medlemsstater, alle personer i romahusstande på 16 år eller derover (%) ^(a), ^(b)

EU-medlemsstat		Beskæftiget	Arbejdsløs	Ikke i arbejde på grund af sygdom eller invaliditet	Husarbejde	Pensioneret	På anden måde ikke erhvervsaktiv (uddannelse, værnepligt, andet)
BG	Kvinder	16	59	(1)	6	16	3
	Mænd	29	52	(1)	(0)	13	5
	I alt	23	55	1	3	14	4
CZ	Kvinder	21	30	5	18	18	8
	Mænd	37	35	3	(1)	16	8
	I alt	29	32	4	9	17	8
EL	Kvinder	20	26	2	48	(1)	(2)
	Mænd	67	25	4	(0)	(2)	(2)
	I alt	43	26	3	25	2	2
ES	Kvinder	12	51	3	24	6	4
	Mænd	21	63	5	(0)	6	5
	I alt	16	57	4	12	6	5
HR	Kvinder	5	51	4	34	(1)	6
	Mænd	11	74	3	(0)	(2)	8
	I alt	8	62	4	17	2	7
HU	Kvinder	26	22	8	14	13	17
	Mænd	45	24	5	(0)	16	9
	I alt	36	23	6	7	14	13
PT	Kvinder	23	12	(1)	46	9	9
	Mænd	44	22	(1)	(1)	15	18
	I alt	34	17	(1)	24	12	13
RO	Kvinder	13	4	2	59	10	11
	Mænd	42	6	4	22	13	13
	I alt	28	5	3	40	12	12
SK	Kvinder	14	46	4	15	13	8
	Mænd	26	50	4	(1)	11	8
	I alt	20	48	4	8	12	8
I alt (9 MS)	Kvinder	16	32	3	28	12	8
	Mænd	34	35	4	6	12	9
	I alt	25	34	4	17	12	8

Noter: ^(a) I forhold til alle personer på 16 år eller derover i romahusstande (n=22 097); vægtede resultater.

^(b) Resultater baseret på få svar er mindre pålidelige statistisk set. Resultater baseret på 20-49 uvægtede værdier i en gruppetotal eller baseret på celler med mindre end 20 uvægtede værdier er derfor anført i parentes. Resultater baseret på mindre end 20 uvægtede værdier i en gruppetotal offentliggøres ikke.

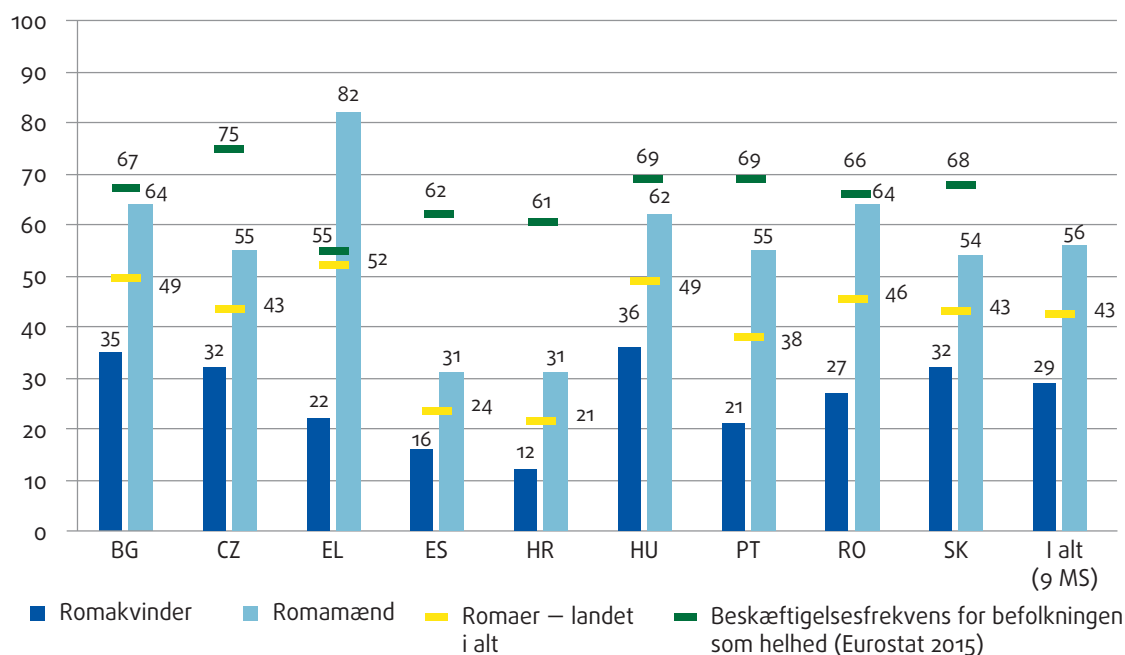
Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

2.2.2. Lønnet arbejde

Begrebet »lønnet arbejde« henviser til en person, der var »beskæftiget« eller »selvstændig« på undersøgelsestidspunktet ⁽²²⁾, herunder personer, som havde arbejdet nogen gange i de foregående fire uger for at tjene lidt penge ⁽²³⁾. Dette er en grov tilnærmelse til den definition af beskæftigelsesfrekvens, der anvendes af Eurostat til at måle Europa 2020-mål ⁽²⁴⁾.

Spørgsmålet om »udførelse af enhver form for lønnet arbejde i de seneste fire uger« lægger i gennemsnit atten procentpoint oven i den selvoplyste beskæftigelsesfrekvens. Samlet set er derfor 43 % af romaerne i de ni EU-medlemsstater i beskæftigelse (figur 5). Dette er et godt stykke under den gennemsnitlige beskæftigelsesfrekvens i EU-28, som var 70 % i 2015. Andelen af lønnet arbejde er højst i Grækenland (52 %) og lavest i Kroatien (21 %).

Figur 5: Frekvensen for lønnet arbejde for romakvinder og -mænd ^(a) i alderen 20-64 år, herunder selvstændig virksomhed og lejlighedsvist arbejde eller arbejde i de seneste fire uger ^(b), sammenlignet med Europa 2020-beskæftigelsesfrekvensen i 2015 (Eurostat), efter EU-medlemsstat (%)

Noter: ^(a) I forhold til alle personer i alderen 20-64 år i romahusstande (n=17 806); vægtede resultater.

^(b) Europa 2020-beskæftigelsesfrekvensen i 2015: Eurostat t2020_10 (download 13.9.2016). Denne beregnes ved at dividere antallet af personer i alderen 20-64 år i beskæftigelse med den samlede befolkning i samme aldersgruppe. Indikatoren er baseret på ILO-definitionen, arbejdsstyrkeundersøgelse.

Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

⁽²⁴⁾ Den beregnede frekvens for lønnet arbejde er ikke helt sammenlignelig med Eurostats beskæftigelsesfrekvens, der er baseret på ILO-definitionen, og hvorefter »beskæftiget« omfatter personer på 15 år eller derover, som har udført mindst én times lønnet eller på anden måde udbyttegivende arbejde eller arbejdet i familievirksomheder i referenceugen, eller personer, som ikke var på arbejde i referenceugen, men havde et job eller en virksomhed, hvorfra de var midlertidigt fraværende. Frekvensen for lønnet arbejde som beregnet i romaundersøgelsen er baseret på husstandsregisteret og respondentspørgeskemaet vedrørende selvoplyst nuværende hovedaktivitet. Personer, der virker som ulønnede medhjælpere i familievirksomheder, var ikke omfattet. Hvis hovedaktiviteten blev angivet som »ikke erhvervsaktiv« eller »ulønnet«, blev der spurgt, om personen »har arbejdet nogen gange i de seneste fire uger for at tjene lidt penge«. Formålet med dette spørgsmål var også at få oplysninger om uformelt arbejde og småjob, som kan bidrage til en families overlevelse, og dette kan navnlig være relevant for nogle romahusstande.

⁽²²⁾ Ulønnede medhjælpere i familievirksomheder var ikke omfattet af denne definition.

⁽²³⁾ Der blev i 2011-undersøgelsen om romaer ikke spurgt om »enhver form for lønnet arbejde i de seneste fire uger«, og det er derfor ikke muligt at foretage direkte sammenligninger med resultaterne fra 2016.

I alle lande blev der registreret en betydelige kønsskævhed med de største forskelle i Grækenland (22 % af romakvinder i lønnet arbejde sammenlignet med 82 % romamænd), efterfulgt af Rumænien (27 % over for 64 %). Den mindste kønsskævhed blev registreret i Spanien, hvor 16 % af romakvinderne og 31 % af romamændene var i lønnet arbejde i de foregående fire uger.

Andelen af romaer i lønnet arbejde ligger tættest på frekvensen for befolkningen som helhed i Grækenland, og frekvensen for romamænd er endog højere. På den ene side kan dette delvis forklares ved den høje andel af romaer, der selv har oplyst, at de er »selvstændige« og har lejlighedsvist arbejde, hvilket også blev registreret i 2011-undersøgelsen om romaer. På den anden side peger kombinationen af en høj andel af personer i lønnet arbejde og stor fattigdom (96 % med hensyn til romaer i Grækenland) på mange »arbejdende fattige« blandt romaerne, eller at de primært arbejder i lavtlønnede job. I alle andre lande ligger andelen af romaer i lønnet

arbejde under frekvensen for befolkningen som helhed, både for romamænd og romakvinder.

Der er store forskelle i andelen af personer i lønnet arbejde efter alder (tabel 2) med lignende mønstre i alle lande i undersøgelsen. I alt er 48 % af de 25-54-årige og 38% af de 20-24-årige i lønnet arbejde. Situationen for ældre er imidlertid væsentligt værre: I gennemsnit er kun 24 % af romaer i alderen 55-64 år i lønnet arbejde sammenlignet med i gennemsnit 53 % for samme aldersgruppe i EU-28. Kun i Portugal (49 %) og Grækenland (48 %) ligger frekvensen for lønnet arbejde for romaer over 55 år tæt på beskæftigelsesfrekvensen i befolkningen som helhed, men for alle grupper ligger tallene langt under Europa 2020-målet om 75 % i beskæftigelse. Situationen for unge romaer – i alderen 16-24 år – er ligeledes dystre: I gennemsnit er kun 27 % i lønnet arbejde sammenlignet med et gennemsnit på 33 % af unge i samme aldersgruppe i EU-28.

Tabel 2: Frekvensen for lønnet arbejde for romaer i alderen 20-64 år, herunder selvstændig virksomhed, lejlighedsvist arbejde og arbejde i de foregående fire uger, efter aldersgruppe og land (%) ^(a), ^(b), ^(c)

EU-medlemsstat	20-24 år	25-54 år	55-64 år	I alt 20-64 år
BG	45	55	31	49
CZ	34	50	22	43
EL	45	55	48	52
ES	24	25	16	24
HR	22	22	(19)	21
HU	47	56	22	49
PT	28	37	49	38
RO	43	52	22	46
SK	35	48	23	43
I alt	38	48	24	43

Noter: ^(a) I forhold til alle personer i alderen 20-64 år i romahusstande (n=17 806); vægtede resultater.

^(b) Baseret på husstandsspørgeskemaet og respondentspørgeskemaet vedrørende selvoplyst nuværende hovedaktivitet. Hvis hovedaktiviteten er angivet som »ikke erhvervsaktiv«, blev der spurgt, om personen »har arbejdet nogen gange i de seneste fire uger for at tjene lidt penge«. Personer, der virker som ulønnede medhjælpere i familievirksomheder, er ikke omfattet.

^(c) Resultater baseret på få svar er mindre pålidelige statistisk set. Resultater baseret på 20-49 uvægtede værdier i en gruppetotal eller baseret på celler med mindre end 20 uvægtede værdier er derfor anført i parentes. Resultater baseret på mindre end 20 uvægtede værdier i en gruppetotal offentliggøres ikke.

Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

2.2.3. Unge, der hverken er i beskæftigelse eller under uddannelse

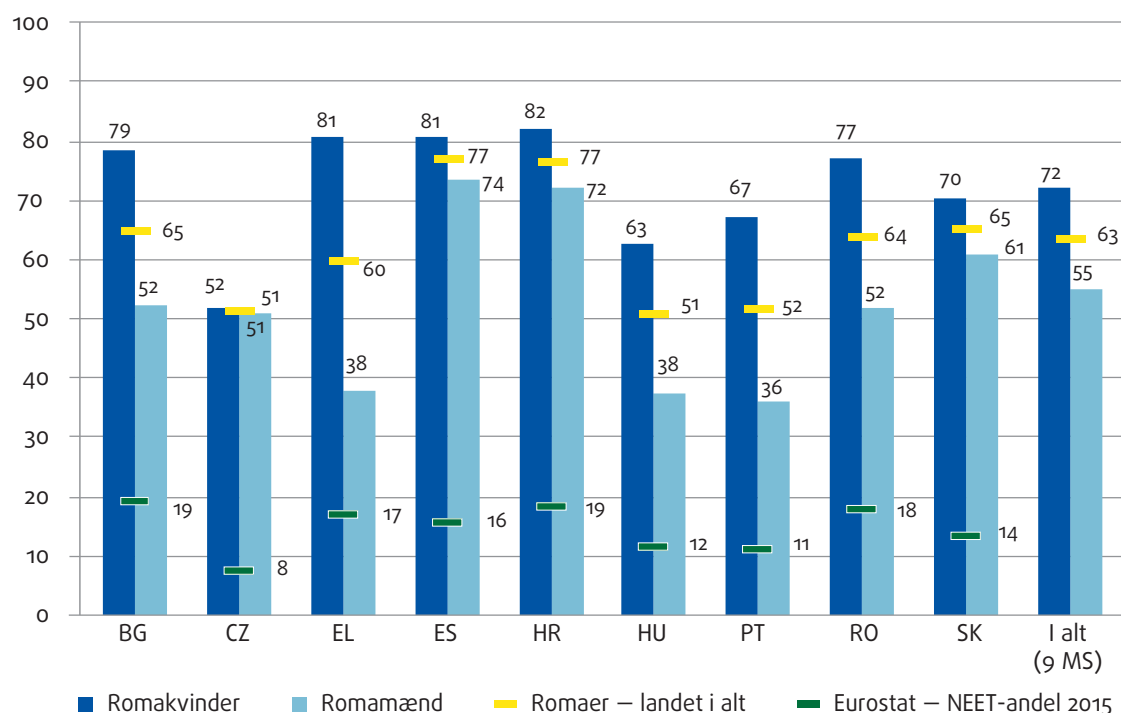
Eurostat offentliggør hvert år tal for personer i alderen 15-24 år, der »hverken er i beskæftigelse eller under uddannelse« (NEET). Dette er en vigtig indikator for andelen af unge, hvis højeste afsluttede uddannelsesniveau er på grundskoleniveau, eller som hverken er i beskæftigelse eller under uddannelse.

En lignende indikator beregnet for romaer i alderen 16-24 år på basis af f EU-MIDIS II viser, at andelen af unge romaer, der ikke som hovedaktivitet er i beskæftigelse eller under uddannelse, i gennemsnit udgør 63 % – sammenlignet med 12 % for samme aldersgruppe i befolkningen som helhed i EU-28 ⁽²⁵⁾. Forskellen mellem unge

og befolkningen som helhed er særlig stor i Tjekkiet, hvor andelen af romaer, som ikke er i beskæftigelse eller under uddannelse, er seks gange højere end for befolkningen som helhed (figur 6).

Resultaterne viser også en betydelig kønsskævhed. I gennemsnit i de ni lande i undersøgelsen er 72 % af romakvinderne i alderen 16-24 år hverken i beskæftigelse eller under uddannelse sammenlignet med 55 % af de unge romamænd. Kønsskævheden er størst i Grækenland, Portugal og Ungarn. I Grækenland er 81 % af romakvinderne i alderen 16-24 år hverken i beskæftigelse eller under uddannelse sammenlignet med 38 % af de unge romamænd. Denne andel udgør 67 % i Portugal og 63 % i Ungarn blandt unge romakvinder og henholdsvis 36 % og 38 % blandt romamænd i samme aldersgruppe.

Figur 6: Unge romaer i alderen 16-24 år, der hverken som hovedaktivitet er i beskæftigelse eller under uddannelse, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b), ^(c)

Noter: ^(a) I forhold til alle personer i alderen 16-24 år i romahusstande (n=4 189); vægtede resultater.

^(b) Baseret på husstandsspørgeskemaet og respondentspørgeskemaet vedrørende selvoplyst nuværende hovedaktivitet.

^(c) Eurostat – NEET-andel 2015: edat_ifse_20 (download 13.10.2016). Procentdel af unge mellem 15 og 24 år, der ikke er beskæftiget og ikke deltager i videreuddannelse, baseret på ILO-definitionen.

Kilder: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer; Eurostat, NEET-andel 2015, befolkningen som helhed.

⁽²⁵⁾ Der er en begrænset sammenlignelighed mellem EU-MIDIS II og Eurostats NEET-andel på grund af forskellige definitioner og aldre. Hvis 15-årige blev taget i betragtning, ville der fremkomme værdier, som var nogle få procentpoint lavere for dem, som ikke er i beskæftigelse eller under uddannelse. Eurostats NEET-andel er baseret på ILO-definitionen, hvorefter der skal være udført mindst én times arbejde i den seneste uge, mens der i EU-MIDIS II blev spurgt om selvoplyst hovedaktivitet.

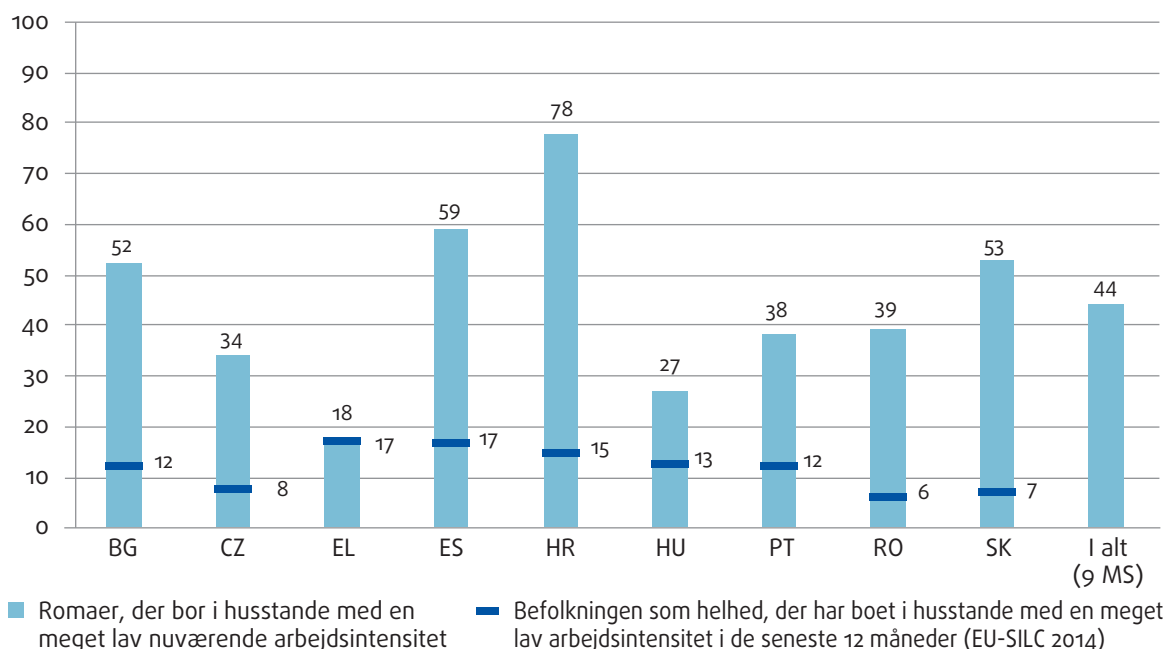
2.2.4. Husstande med lav arbejdsintensitet

Én komponent af den primære indikator for social inklusion »personer, der er truet af fattigdom eller social udstødelse« i Europa 2020-strategien er »personer, der lever i husstande med meget lav arbejdsintensitet«.

Arbejdsintensitet er forholdet mellem antallet af husstandsmedlemmer i den erhvervsaktive alder – 18-59 år, undtagen personer i alderen 18-24 år under uddannelse – som arbejder på nuværende tidspunkt, og det samlede antal personer i husstanden i den erhvervsaktive alder. Arbejdsintensiteten defineres som »lav«, når den ligger under 20 % af husstandens samlede potentiale ⁽²⁶⁾.

Trods den begrænsede sammenlignelighed viser resultaterne en stor forskel mellem romaer og befolkningen som helhed i alle undersøgelseslande undtagen Grækenland (figur 7). I gennemsnit bor 44 % af romaerne i husstande med lav arbejdsintensitet, beregnet som en grov tilnærmelse til Eurostats 2014-indikator. Sammenlignet hermed bor 11 % af borgerne i EU-28 i husstande med lav arbejdsintensitet ifølge denne indikator. Den mindste forskel i forhold til befolkningen som helhed kan registreres i Grækenland (18 % over for 17 %), hvilket kan forklares ved den høje procentdel af selvstændige romaer. I modsætning hertil er der registreret den største forskel i Kroatien (78 % over for 15 %) og Slovakiet (53 % over for 15 %).

Figur 7: Romaer i alderen 0-59 år, der bor i husstande med en nuværende lav arbejdsintensitet, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b), ^(c)

Noter: ^(a) I forhold til alle personer i alderen 0-59 år i romahusstande (n=33 785); vægtede resultater.

^(b) Personer, der bor i husstande med en meget lav arbejdsintensitet, defineres som personer i alle aldre (0-59), der bor i husstande, hvor husstandsmedlemmerne i den erhvervsaktive alder (18-59) har arbejdet under 20 % af deres samlede potentiale, baseret på den nuværende aktivitetsstatus.

^(c) Eurostat – lav arbejdsintensitet 2014: ilc_lvhl11 (download 13.9.2016). Personer, der bor i husstande med en meget lav arbejdsintensitet, defineres som personer i alle aldre (0-59), der bor i husstande, hvor medlemmerne i den erhvervsaktive alder (18-59) arbejdede under 20 % af deres samlede potentiale i de foregående 12 måneder.

Kilder: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer; Eurostat, EU-SILC 2014, befolkningen som helhed.

⁽²⁶⁾ Der er en begrænset sammenlignelighed med arbejdsintensiteten som defineret af Eurostat, der er forholdet mellem det antal måneder, hvori husstandsmedlemmerne i den erhvervsaktive alder (person i alderen 18-59 år, undtagen forsørgelsesberettigede børn og unge i alderen 18-24 år) havde arbejdet i løbet af indkomstreferenceåret, og det samlede antal måneder, hvori de samme husholdningsmedlemmer teoretisk set kunne have arbejdet. For personer, der angav, at de arbejdede på deltid, anslås det antal måneder, der er arbejdet i fuldtidsækvivalente roller, på grundlag af det antal timer, der normalt blev arbejdet på interviewtidspunktet. Den definition, der anvendes til EU-MIDIS II, giver kun oplysninger om den nuværende situation og tager ikke hensyn til fuldtid/deltid; lav arbejdsintensitet kunne derfor være undervurderet.

2.3. Uddannelse

Retten til uddannelse er beskyttet i henhold til artikel 28 i FN's konvention om barnets rettigheder – ratificeret af alle EU-medlemsstater – og artikel 14 i EU's charter om grundlæggende rettigheder. EU-medlemsstaterne er forpligtet til at sikre, at alle børn har lige adgang til uddannelse, navnlig obligatorisk uddannelse. Ifølge UNESCO har personer, der ikke afslutter mindst det obligatoriske uddannelsesforløb, en høj risiko for at måtte leve i fattigdom og begrænsede muligheder for at udvikle læringskompetencer og nå deres fulde potentiale⁽²⁷⁾.

I Rådets henstilling fra 2013 identificeres adgang til uddannelse som et centralt tematisk område. Der henstilles heri til, at EU-medlemsstaterne træffer effektive foranstaltninger til at sikre ligebehandling og fuld adgang for romadrenge og -piger til almen uddannelse af god

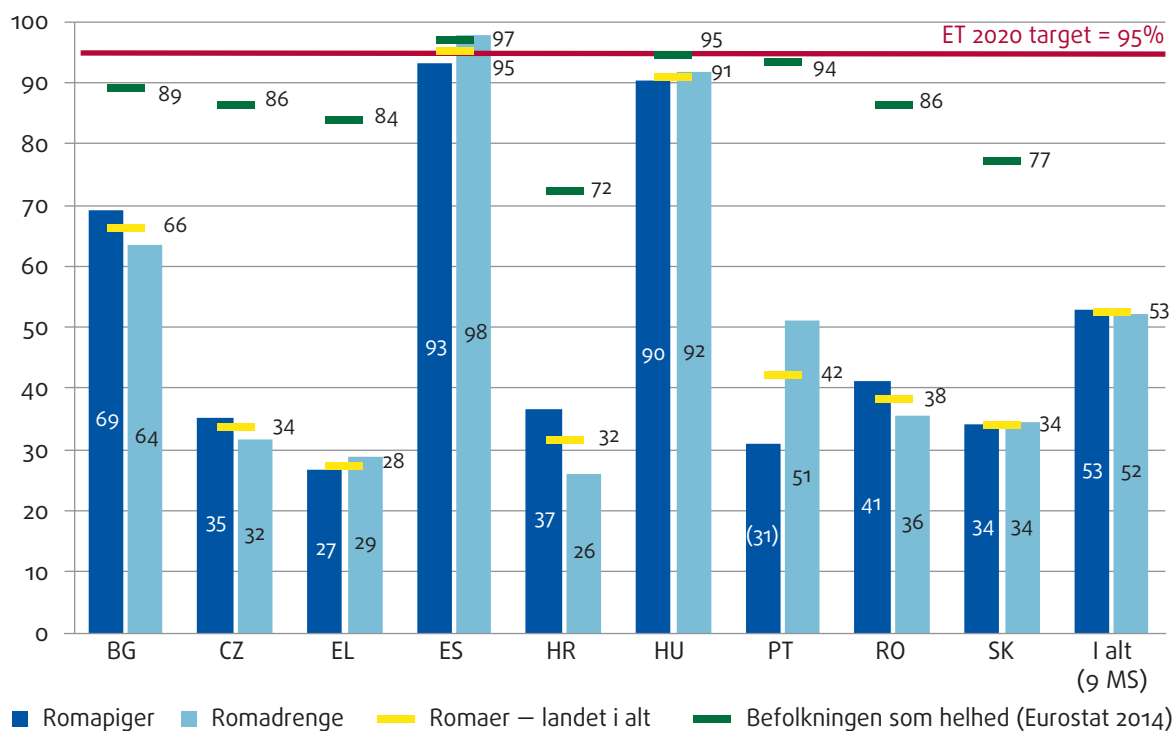
kvalitet og sikre, at alle romaelever mindst afslutter det obligatoriske uddannelsesforløb. De indikatorer, der præsenteres i dette afsnit, afspejler de vigtige foranstaltninger, der er foreslået i henstillingen.

2.3.1. Deltagelse i uddannelse

Førskoleundervisning

Førskoleundervisning og -udvikling er en vigtig faktor for fremtidige livsmuligheder. Det er af afgørende betydning at give romabørn samme start i livet som ikke-romabørn for at bryde cirklen af fattigdom, der går i arv fra generation til generation⁽²⁸⁾. I EU's strategiramme for det europæiske samarbejde på uddannelsesområdet – Uddannelse 2020 (ET 2020) – erkendes potentialet i førskoleundervisning og børnepasningsordninger

Figur 8: Børn mellem 4 år og alderen for obligatorisk skolestart (landespecifik, der deltager i førskoleundervisning, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b), ^(c), ^(d)

- Noter: ^(a) I forhold til alle personer mellem 4 år og den landespecifikke alder for obligatorisk skolestart i romahusstande (n=1 776); vægtede resultater.
^(b) Undersøgelsesspørgsmål udfyldt af respondent for alle børn, hvis de regelmæssigt går i offentlige eller private børnepasningsordninger (herunder vuggestue, børnehave osv.).
^(c) Forskellige aldersgrupper for deltagelse i førskoleundervisning i landene: 4-6 år i Bulgarien og Kroatien; 4-5 år i de øvrige lande⁽²⁹⁾. Alderen beregnes én gang om året, og tallene tager derfor ikke hensyn til det enkelte barns tidligere eller senere start i grundskolen.
^(d) Eurostat: Uddannelse 2020-mål – educ_uoe_enra10 (downloadet 20.10.2016) på grundlag af data fra registre over uddannelsesfaciliteter.

Kilder: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer; Eurostat 2014, befolkningen som helhed.

⁽²⁷⁾ UNESCO (2010), s. 155.

⁽²⁸⁾ Verdensbanken (2012).

⁽²⁹⁾ Europa-Kommissionen/EACEA/Eurydice (2015).

med hensyn til social inklusion og de økonomiske udfordringer. Den har fastsat en benchmark for at sikre, at mindst 95 % af børn mellem 4 år og alderen for obligatorisk skolestart deltager i førskoleundervisning ⁽³⁰⁾.

Resultaterne af EU-MIDIS II viser, at af de ni lande i undersøgelsen har kun Spanien (95 %) og Ungarn (91 %) deltagerfrekvenser, der nærmer sig ET 2020-målet (figur 8). Andre steder – med undtagelse af Bulgarien (66 %) – deltager under halvdelen af børnene mellem 4 år og alderen for obligatorisk skolestart i førskoleundervisning.

Sammenlignet med 2011-undersøgelsen om romaer tyder resultaterne af EU-MIDIS II på en stigning i deltagerfrekvensen i alle lande, undtagen Portugal og Rumænien. Disse frekvenser er imidlertid lavere end EU's benchmark for 2020 for førskoleundervisning og ligger langt under frekvenserne for befolkningen som helhed.

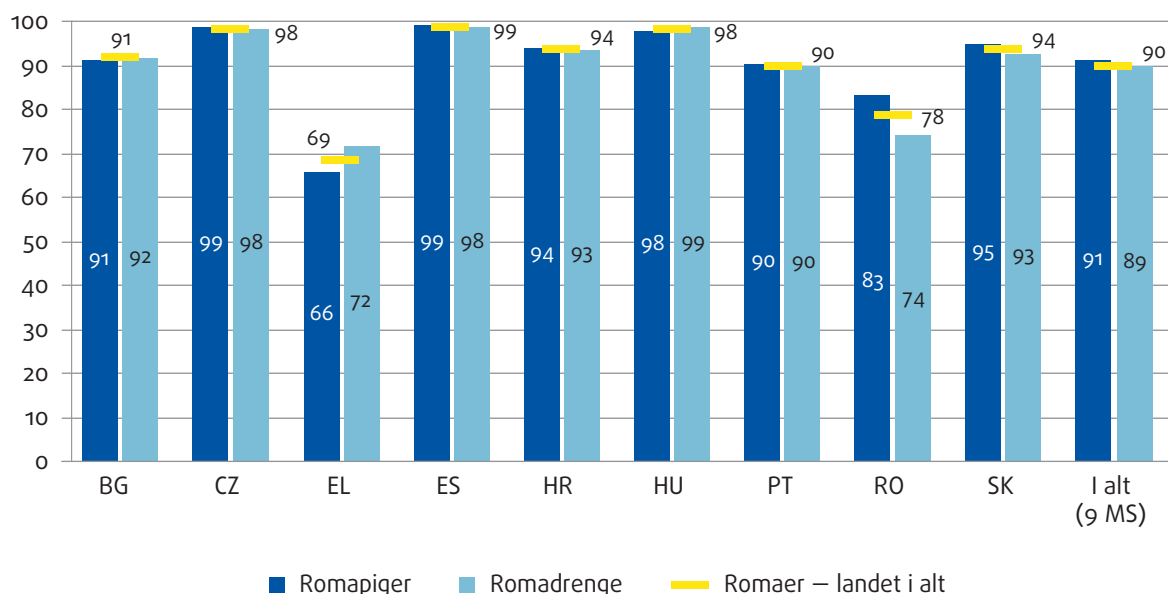
Skolepligtig alder

Alle børn i den alder, der defineres som »skolepligtig alder«, har ifølge loven pligt til at gå i skole. I tre ud af de

ni lande går næsten alle romabørn, der bør være under uddannelse (førskoleundervisning, grundskoleniveau I, grundskoleniveau II eller ungdomsuddannelse), i skole – 99 % i Spanien, 98 % i Tjekkiet og 98 % i Ungarn (figur 9). I Rumænien og Grækenland er andelen af romabørn i den skolepligtige alder, som går i skole, henholdsvis 77 % og 69 %. Sammenlignet med 2011-undersøgelsen om romaer viser EU-MIDIS II en lidt højere deltagelse i den obligatoriske skolegang i de fleste lande – med undtagelse af Rumænien og Slovakiet, hvor der ikke er nogen betydelige ændringer. Kroatien var ikke omfattet af 2011-undersøgelsen om romaer; dataene fra EU-MIDIS II viser, at deltagelsen i den obligatoriske skolegang (94 %) ligger over gennemsnittet sammenlignet med de andre undersøgelseslande.

Deltagerfrekvensen i figur 9 viser imidlertid ikke det fuldstændige billede. Ud over at »deltage« i obligatorisk uddannelse er det vigtigt, at børn går i skole på det niveau, der svarer til deres alder. Tabel 3 viser, at dette ikke altid er tilfældet i alle lande i undersøgelsen.

Figur 9: Børn i den skolepligtige alder (landespecifik), der deltager i uddannelse, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b)

Noter: ^(a) I forhold til alle personer i den landespecifikke skolepligtige alder i romahusstande (n=7 364); vægtede resultater.
^(b) Forskellige aldersgrupper for skolepligtig alder i landene, gældende for skoleåret for 2015/2016: alder ved skolestart – 7 (BG), 6 (CZ, ES, HR, PT, RO, SK) og 5 (EL, HU); alder ved skoleafslutning – 17 (PT), 16 (RO), 15 (BG, ES, HU, SK) og 14 (CZ, EL, HR) (Kilde: Europa-Kommissionen/EACEA/Eurydice (2015). Alderen beregnes én gang om året, og tallene tager derfor ikke hensyn til det enkelte barns tidligere eller senere start i grundskolen.

Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

⁽³⁰⁾ Eurostat (2016).

Tabel 3: Romaers indskrivning på det respektive uddannelsesniveau sammenlignet med befolkningen som helhed, efter aldersgruppe og EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b)

EU-medlemsstat	Alder ^(c)	Uddannelsesniveau (ISCED 2011) ^(g)	Romaer			Befolkningen som helhed ^(f)	
			Nettoindskrivning ^(d)	Samlet indskrivning ^(e)	Deltager ikke på noget uddannelsesniveau	Nettoindskrivning	Samlet indskrivning
BG	7-14	ISCED1+2	89	93	7	88	95
	15-18	ISCED3	40	57	43	83	87
	19-24	ISCED4+	-	-	97	37	41
CZ	6-14	ISCED1+2	89	98	(2)	86	93
	15-18	ISCED3	45	67	33	81	96
	19-24	ISCED4+	-	-	93	35	47
EL	6-14	ISCED1+2	69	73	27	95	95
	15-17	ISCED3	(9)	21	79	88	94
	18-24	ISCED4+	-	-	97	36	43
ES	6-14	ISCED1+2	89	99	(1)	95	95
	15-17	ISCED3	20	44	56	78	94
	18-24	ISCED4+	-	6	94	34	51
HR	7-14	ISCED1+2	95	97	(3)	89	92
	15-18	ISCED3	35	47	53	86	90
	18-24	ISCED4+	-	-	94	40	51
HU	6-13	ISCED1+2	86	99	(1)	77	88
	14-18	ISCED3	28	59	41	72	93
	18-24	ISCED4+	-	7	93	35	55
PT	6-14	ISCED1+2	88	97	(3)	94	95
	15-17	ISCED3	(20)	74	26	74	100
	18-24	ISCED4+	-	-	96	28	45
RO	6-14	ISCED1+2	77	85	15	85	89
	15-18	ISCED3	22	34	66	80	87
	19-24	ISCED4+	-	-	97	32	36
SK	6-14	ISCED1+2	90	94	6	83	88
	15-18	ISCED3	33	58	42	74	91
	18-24	ISCED4+	-	6	94	33	50
I alt (9 MS)		ISCED1+2	86	93	7	90	93
		ISCED3	30	52	48	79	92
		ISCED4+	2	5	95	34	47

Noter: ^(a) For romaer: i forhold til alle personer i romahusstande i den landespecifikke alder (mellem 6 og maksimalt 24 år) for et givet uddannelsesniveau, ISCED 2011, i landene, gældende for skoleåret 2015-2016 ⁽³⁾ (grundskole: n=6 195; ungdomsuddannelse: n=2 865; postgymnasial uddannelse: n=3 651).

For befolkningen som helhed: egen beregning baseret på Eurostat: absolut antal børn i alderen for det respektive uddannelsesniveau indskrevet på det pågældende uddannelsesniveau [educ_uoe_enrp05, educ_uoe_enrs02, educ_uoe_enrs05, educ_uoe_enrs08, educ_uoe_enrt02] og absolut antal børn i alderen for det respektive uddannelsesniveau [demo_pjan], alle downloadet 19.10.2016.

- ^(b) Resultater baseret på få svar er mindre pålidelige statistisk set. Resultater baseret på 20-49 uvægtede værdier i en gruppetotal eller baseret på celler med mindre end 20 uvægtede værdier er derfor anført i parentes. Resultater baseret på mindre end 20 uvægtede værdier i en gruppetotal offentliggøres ikke.
- ^(c) Der blev i forbindelse med EU-MIDIS II ikke spurgt om fødselsdag, men alderen på interviewdagen blev registreret.
- ^(d) Nettoindskrivning: andel af børn i den respektive alder, der deltager på et uddannelsesniveau, der svarer til deres alder, ud af det samlede antal børn i den pågældende alder. Nettoindskrivningen for postgymnasial og tertiær uddannelse for romaer i alle lande er baseret på mindre end 20 værdier. Derfor anføres kun den samlede værdi for alle lande, som stadig er baseret på et lille antal værdier.
- ^(e) Samlet indskrivning: andel af børn i den respektive alder, der deltager på ethvert uddannelsesniveau, ud af det samlede antal børn i den pågældende alder.
- ^(f) Egen beregning baseret på Eurostat 2014.
- ^(g) Uddannelsesniveauer baseret på UNESCO's [internationale standardklassifikation for skolevæsenet](#) (ISCED) fra 2011, udviklet for at gøre det lettere at sammenligne uddannelsesstatistikker og indikatorer på tværs af landene på grundlag af ensartede, internationalt aftalte definitioner.

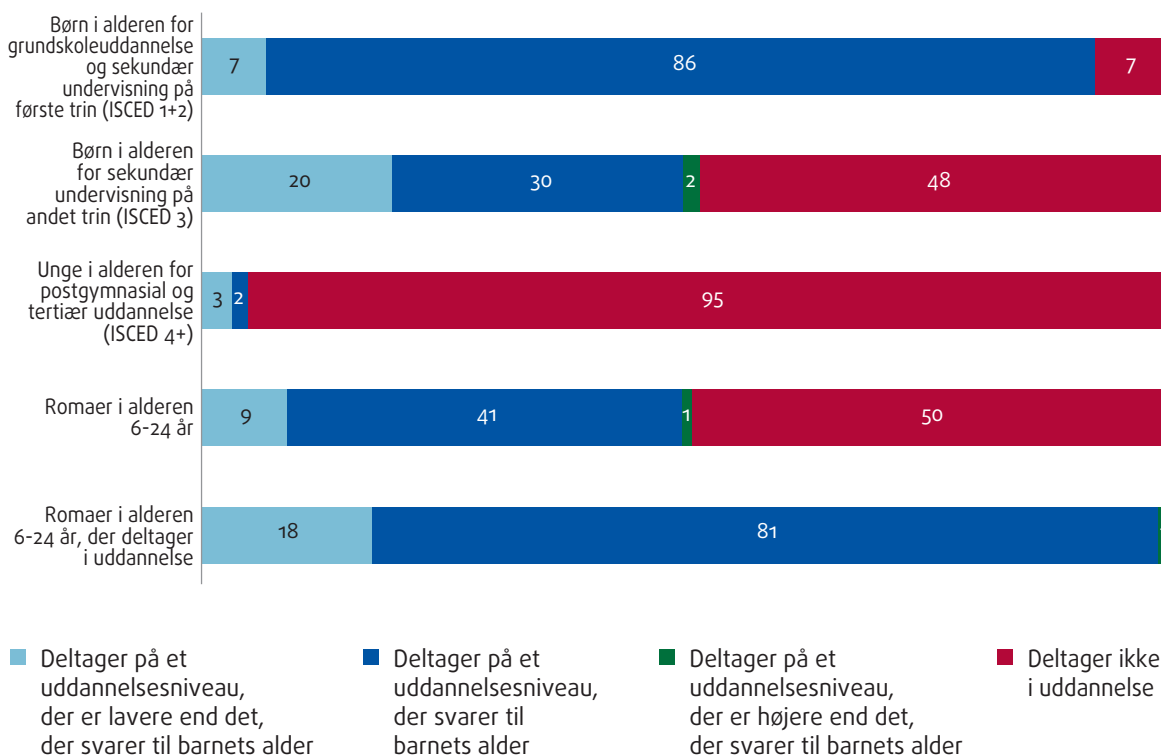
Kilder: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer; Eurostat 2014, befolkningen som helhed.

⁽³⁾ Europa-Kommissionen/EACEA/Eurydice (2015).

Med hensyn til børn, der går i skole på et andet niveau end det, de burde deltage på på grundlag af deres alder – hvilket uddannelsesniveau deltager de på? Data visualiseret i figur 10 viser, at halvdelen af romaerne i alderen 6-24 år ikke går i skole. Af dem, der går i skole, deltager kun 1 % på et højere niveau end det, der svarer

til deres alder; 18 % deltager på et uddannelsesniveau, der er lavere end det, der svarer til deres alder, enten fordi de har gået klasser om, har haft senere skolestart eller begge dele. Denne andel er højest (20 %) blandt romaer i alderen for ungdomsuddannelser.

Figur 10: Romaer i alderen 6-24 år efter det uddannelsesniveau, som de deltager på (%) ^(a)

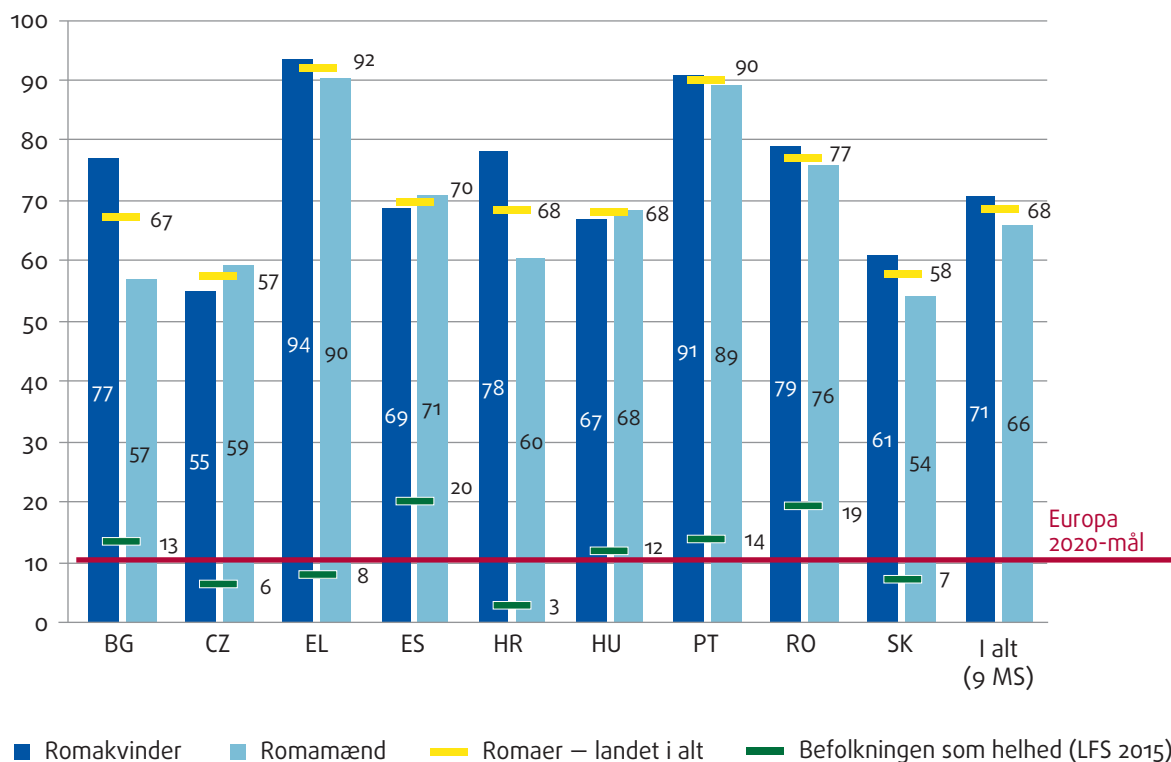
Noter: ^(a) I forhold til alle personer i romahusstande i den landespecifikke alder (mellem 6 og maksimalt 24 år) for et givet uddannelsesniveau (grundskole: n=6 195; ungdomsuddannelse: n=2 865; postgymnasial uddannelse: n=3 651); vægtede resultater.

Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

Unge, der forlader uddannelsessystemet tidligt

Unge, der forlader uddannelsessystemet tidligt, er personer »mellem 18 og 24 år med uddannelse på laveste sekundærtrin eller derunder, som ikke er under uddannelse eller erhvervsuddannelse« ⁽³²⁾. Hovedmålet i Europa 2020-strategien er at reducere andelen af unge, der forlader uddannelsessystemet tidligt, til under 10 %. Undersøgelsesresultaterne viser, at det i givet fald ikke er muligt at nå dette mål inden 2020 for romaer i alle landene i undersøgelsen (figur 11).

⁽³²⁾ Se Kommissionens [websted](#) om emnet.

Figur 11: Unge, der forlader uddannelsessystemet tidligt ^(d) i alderen 18-24 år, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b), ^(c)

Noter: ^(a) I forhold til alle personer i alderen 18-24 år i romahusstande (n=4 152); vægtede resultater.

^(b) Baseret på husholdningsspørgeskema. Samme definition anvendt som for befolkningen som helhed, med undtagelse af deltagelsen i ikkeformel uddannelse. Der blev ikke spurgt om dette i forbindelse med EU-MIDIS II, men Eurostat tager højde herfor for befolkningen som helhed.

^(c) Eurostat – andel 2015: edat_lfse_14 (download 12.9.2016). Procentdel af unge mellem 18 og 24 år med uddannelse på laveste sekundærtrin eller derunder, som ikke er under uddannelse eller erhvervsuddannelse.

^(d) Unge, der forlader uddannelsessystemet tidligt, betegner den procentdel af unge mellem 18 og 24 år med uddannelse på laveste sekundærtrin eller derunder (ISCED 2011 niveau 0, 1 eller 2), som ikke er under uddannelse eller erhvervsuddannelse. Der er tale om en række afgivelser fra Eurostats definition. Eurostat medtager personer, som ikke har været under uddannelse (hverken formel eller ikkeformel) i de fire uger forud for LFS-undersøgelsen. I EU-MIDIS II spørges der, om personen »på nuværende tidspunkt går i skole eller er under erhvervsuddannelse«, og der spørges ikke eksplicit om ikkeformel uddannelse.

Kilder: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer; Eurostat, arbejdsstyrkeundersøgelse (LFS) 2015, befolkningen som helhed.

2.3.2. Segregering på uddannelsesområdet

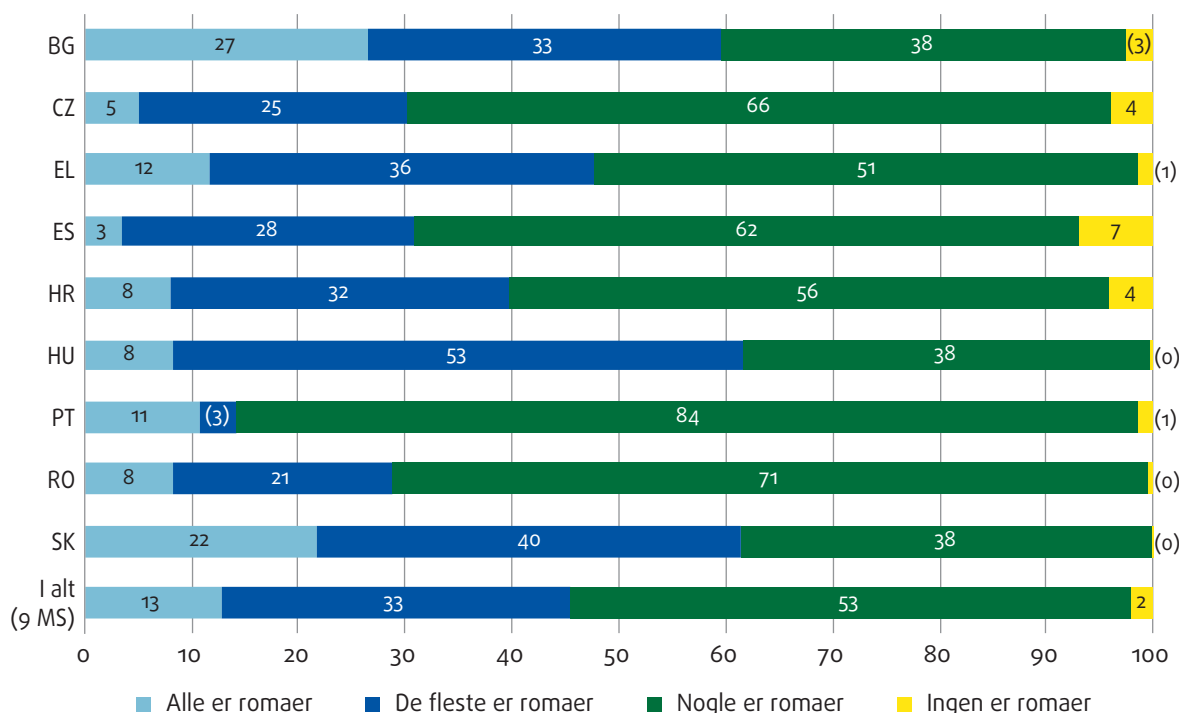
I henhold til Rådets henstilling fra 2013 skal enhver segregering på skoler fjernes. Der findes ikke officielle statistikker over segregering på skoler. EU-MIDIS II anmodede derfor respondenterne om at anslå andelen af romaer blandt klasse- eller skolekammeraterne til børn i deres husstand, hvilket gjorde det muligt at beregne proxyindikatorer til at vurdere omfanget af segregering i uddannelsessystemet. Resultaterne viser, at andelen af romabørn, der går på skoler, hvor alle skolekammerater er romaer, varierer fra 27 % i Bulgarien til 3 % i Spanien (figur 12). Andelen af børn, der går på sådanne skoler, er under 10 % i Tjekkiet (5 %), Kroatien, Rumænien og Ungarn (hver 8 %). I Slovakiet (62 %), Ungarn (61 %) og Bulgarien (60 %) går hovedparten af romabørnene på skoler, hvor alle eller de fleste af deres skolekammerater er romaer. Det bemærkes, at skolers etniske

sammensætning (overrepræsentation af børn fra én bestemt etnisk gruppe) kan afspejle demografien i den lokalitet, hvor skolen ligger.

Segregering i klasser svarer til segregering på skoler. Andelen af romabørn, der går i klasser, hvor »alle skolekammerater er romaer«, varierer fra 29 % i Bulgarien til 4 % i Spanien. Hvis klasser, hvor »de fleste« af klassekammeraterne er romaer, betragtes som segregerede, varierer andelen af børn, der deltager i uddannelse i segregerede klasser, fra 63 % i Slovakiet til 19 % i Portugal ⁽³³⁾.

⁽³³⁾ Der er begrænset mulighed for sammenligning med 2011-undersøgelsen om romaer, da svarkategorierne i 2011-undersøgelsen var: »alle er romaer«, »mange er romaer«, »nogle er romaer«, »ingen er romaer« eller »blandet«. Det var vanskeligt at fortolke kategorien »blandet«, og den blev derfor droppet i 2016-undersøgelsen.

Figur 12: Segregering på skoler – koncentration af romabørn i alderen 6-15 år på skoler, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b), ^(c)

Noter: ^(a) I forhold til alle personer i alderen 6-15 år i romahusstande, som er under uddannelse (n=6 518); vægtede resultater.
^(b) Undersøgelsesspørgsmål udfyldt af respondenter for alle børn i alderen 6-15 år, som er under uddannelse: »Tænk nu på den skole, som [NAME] går på. Hvor mange af skolekammeraterne vil du vurdere er romaer: alle, de fleste, nogle eller ingen af dem?«
^(c) Resultater baseret på få svar er mindre pålidelige statistisk set. Resultater baseret på 20-49 uvægtede værdier i en gruppetotal eller baseret på celler med mindre end 20 uvægtede værdier er derfor anført i parentes. Resultater baseret på mindre end 20 uvægtede værdier i en gruppetotal offentliggøres ikke.

Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

Det er en specifik form for uddannelsesmæssig segregering at kanalisere romabørn til specialskoler. Som forklaret i spørgeskemaet er en »specialskole« en skole for børn med særlige uddannelsesbehov. Den kan betegne en skole, der tilbyder undervisning for børn med indlæringsmæssige, fysiske eller udviklingsmæssige handicap eller med adfærdsvanskeligheder. I henhold til Rådets henstilling fra 2013 skal enhver uhensigtsmæssig anbringelse af romaer på sådanne skoler afskaffes. Denne praksis er navnlig udbredt i Tjekkiet og Slovakiet: Henholdsvis 16 % og 18 % af romabørn i alderen 6-15 år, som er under uddannelse, gik på specialskoler i 2016. Disse to lande havde allerede i 2011 den højeste andel af børn, der gik på »specialskoler«. I 2011-undersøgelsen om romaer blev der spurgt, om et barn *nogensinde* havde gået i en specialskole eller -klasse, som hovedsagelig var for romaer, også hvis det kun var i en kort periode; i EU-MIDIS II blev der spurgt om den *nuværende* skolegang på specialskoler. Selv om de ikke er direkte sammenlignelige, viser dataene for 2016 klart utilstrækkelige fremskridt ⁽³⁴⁾.

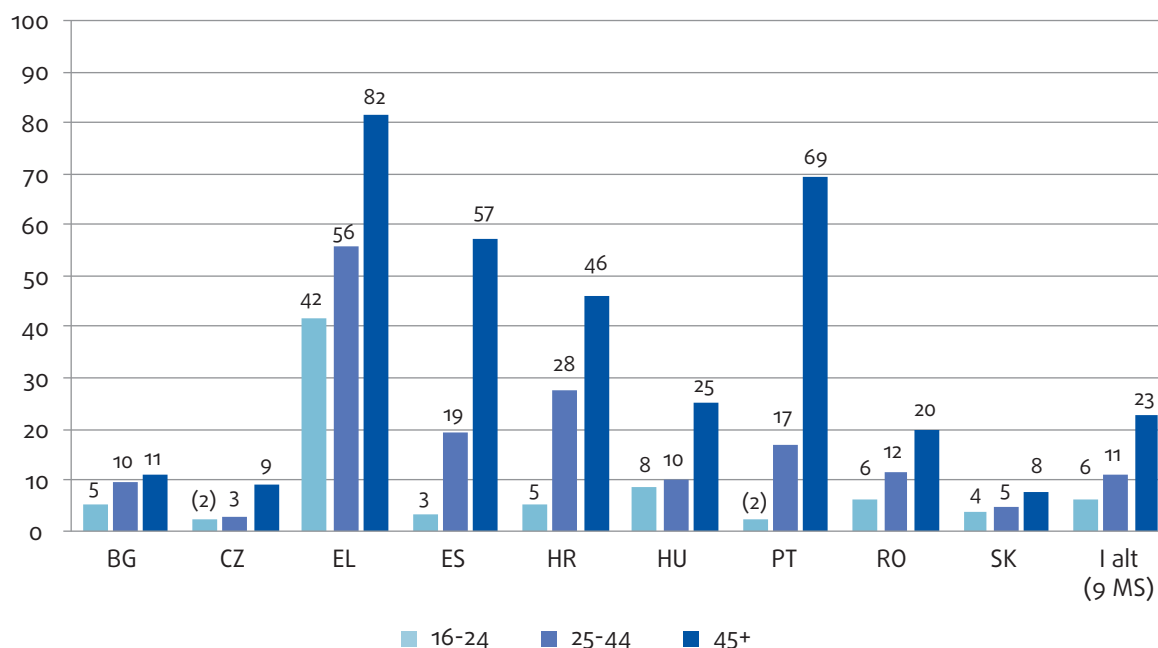
⁽³⁴⁾ Dette spørgsmål blev kun stillet i Bulgarien, Grækenland, Kroatien, Rumænien, Slovakiet, Tjekkiet og Ungarn.

2.3.3. Uddannelsesniveau

Ingen gennemført formel uddannelse

Resultaterne af EU-MIDIS II viser fortsat lave uddannelsesniveauer blandt romabefolkningen. Den højeste andel af romaer uden nogen formel uddannelse i alle tre aldersgrupper findes i Grækenland (figur 13). Der ses også høje andele i Kroatien, Portugal og Spanien, mens undersøgelsen registrerede lave andele i Bulgarien, Slovakiet og Tjekkiet.

Figur 13: Romaer, som ikke har gennemført en formel uddannelse på noget niveau (ISCED 0), efter aldersgruppe og EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b), ^(c), ^(d)

Noter: ^(a) I forhold til alle personer i alderen 16+ i romahusstande (n=21 896); vægtede resultater.

^(b) Undersøgelsesspørgsmål udfyldt af respondenter for alle 16-årige: »Hvad det højeste uddannelsesniveau, som [NAME] har afsluttet?«.

^(c) ISCED 2011-klassifikation anvendt.

^(d) Resultater baseret på få svar er mindre pålidelige statistisk set. Resultater baseret på 20-49 uvægtede værdier i en gruppetotal eller baseret på celler med mindre end 20 uvægtede værdier er derfor anført i parentes. Resultater baseret på mindre end 20 uvægtede værdier i en gruppetotal offentliggøres ikke.

Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

2.4. Sundhed

I marts 2014 blev det tredje flerårige EU-handlingsprogram for sundhed – »Sundhed for Vækst« ⁽³⁵⁾ – vedtaget for perioden 2014-2020, og det sammenkæder sundhed og økonomisk velstand, da sundhed påvirker de økonomiske resultater. I Rådets henstilling fra 2013 opfordres der til effektive foranstaltninger til at sikre lige adgang til alment tilgængelige sundhedsydelse for romaer.

2.4.1. Sygeforsikringsdækning og uopfyldte behandlingsbehov på sundhedsområdet

Tilgængelighed af sygeforsikring er en vigtig faktor for adgangen til sundhedssystemerne og er udtrykkeligt anført i Rådets henstilling fra 2013. Forsikringsdækning indgår også i EU-nøgleindikatorerne på sundhedsområdet (indikator 76) ⁽³⁶⁾. Respondenterne blev i EU-MIDIS II spurgt, om den respektive

ationale basisforsikringsordning på nuværende tidspunkt dækkede deres sundhedsudgifter, og om de havde en supplerende sygeforsikring.

Resultaterne viser, at mellem 95 % og 98 % af romaerne i Spanien, Portugal og Slovakiet er dækket enten af den nationale basissygeforsikringsordning eller en supplerende forsikring (figur 14). I modsætning hertil angav kun 45 % af romaerne i Bulgarien og 54 % af romaerne i Rumænien, at dette er tilfældet.

I sammenligning hermed varierer ifølge Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD) ⁽³⁷⁾ sygeforsikringsdækningen for befolkningen som helhed mellem 94 % og 100 % i Portugal, Slovakiet, Spanien, Tjekkiet og Ungarn; i Grækenland er 86 % af befolkningen som helhed dækket af en offentlig eller privat sygeforsikring ⁽³⁸⁾.

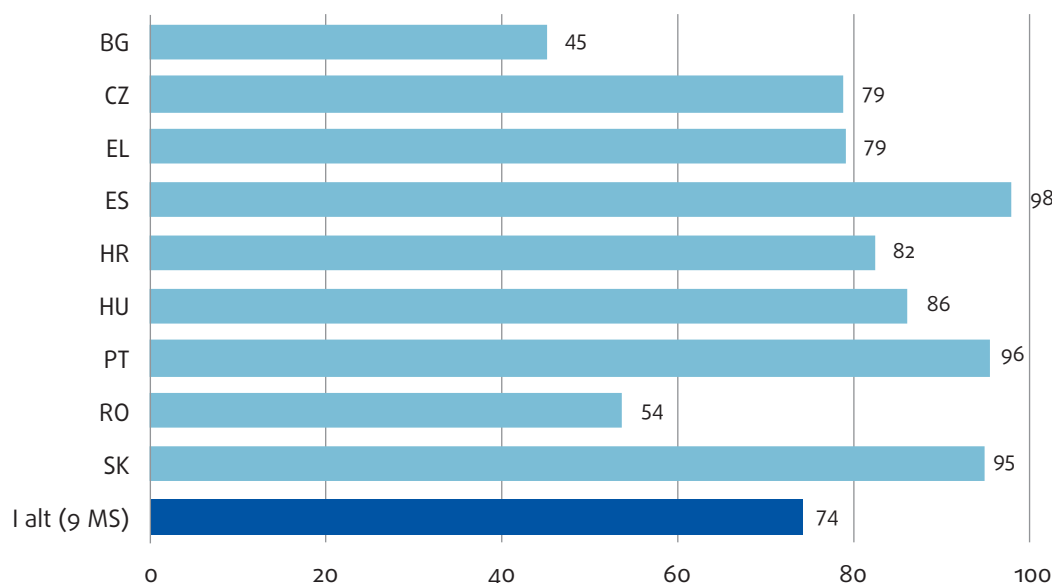
⁽³⁵⁾ For flere oplysninger se Kommissionens [websted](#) om programmet.

⁽³⁶⁾ Se Europa-Kommissionens [websted](#) om indikatorerne.

⁽³⁷⁾ Eurostat tilvejebringer ikke data om sygeforsikringsdækning i EU.

⁽³⁸⁾ Se OECD's [websted](#) om statistikker over sundhedstilstand.

Figur 14: Romaer på 16 år og derover, som angiver, at de er dækket af en national basissygeforsikring og/eller en supplerende forsikring, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b)

Noter: ^(a) I forhold til alle romaerrespondenter (n=7 826), undtagen dem, der ikke svarede på spørgsmålet; vægtede resultater.

^(b) Undersøgelsesspørgsmål: »Dækker [DEN NATIONALE BASISSYGEFORSIKRINGSORDNING] på nuværende tidspunkt dine sundhedsudgifter? Har du en supplerende sygeforsikring?«

Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

Forskellene i andelen af romaer, der er dækket af sygeforsikring mellem 2011-undersøgelsen om romaer og den foreliggende undersøgelse, er forholdsvis små. Bulgarien og Rumænien har fortsat den laveste forsikringsdækning ⁽³⁹⁾.

I undersøgelsen blev respondenterne også spurgt, om de havde haft behov for lægeundersøgelse eller -behandling i de seneste 12 måneder; hvis det havde været tilfældet, om de havde gennemgået den pågældende undersøgelse/behandling; og hvis de ikke havde, årsagen hertil. Samlet set angav mellem 1 % og 7 % af respondenterne – afhængigt af landet – at det ikke var muligt for dem at få den nødvendige omsorg og behandling. Resultaterne for Portugal, Spanien, Tjekkiet og Ungarn – hvor de laveste tal for uopfyldte behandlingsbehov på sundhedsområdet blev registreret – er mindre pålidelige på grund af de få værdier.

2.4.2. Langvarige aktivitetsbegrænsninger

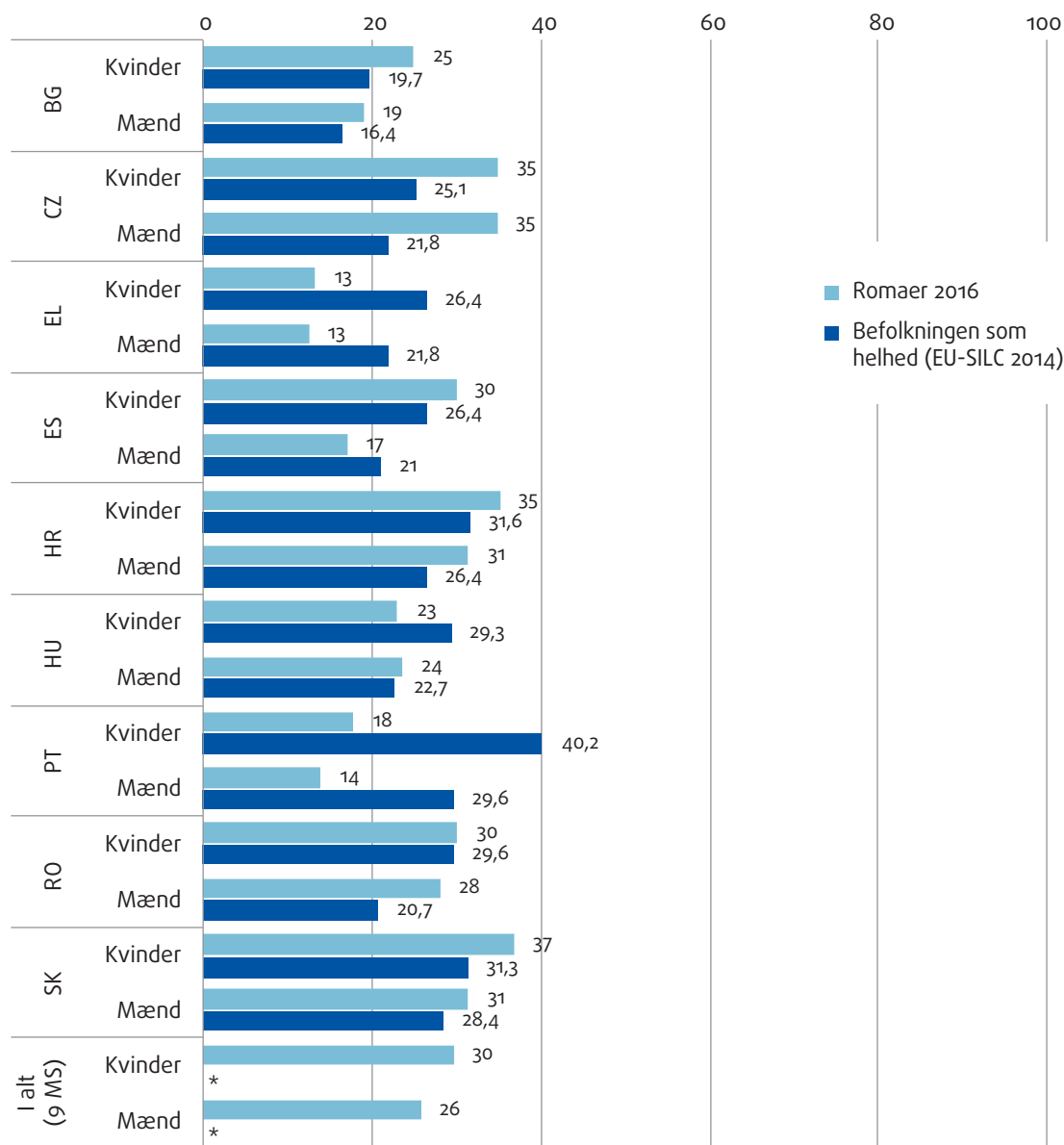
Respondenterne blev i EU-MIDIS II spurgt, om de havde været begrænset (alvorligt eller ikke alvorligt) i deres normale aktiviteter på grund af et langvarigt helbredsproblem. Dette svarer til indikator 35 (»langvarige aktivitetsbegrænsninger«) i EU-nøgleindikatorerne på

sundhedsområdet. Den rapporterede »aktivitetsbegrænsning« viser, at ca. én ud af tre romaer (henholdsvis 33 %, 35 % og 34 %) i Kroatien, Tjekkiet og Slovakiet angiver, at deres dagligdagsaktiviteter på en eller anden måde – enten alvorligt eller i en vis grad – har været begrænset af helbredsproblemer. I Bulgarien, Ungarn, Rumænien og Spanien varierer procentdelen af romaer, der angiver langvarige aktivitetsbegrænsninger, mellem 22 % og 29 %, mens tallene for aktivitetsbegrænsninger for romaer i Grækenland er 13 % og i Portugal 16 %.

I fire lande – Bulgarien, Kroatien, Slovakiet og Tjekkiet – er andelen af romaer, der oplever langvarige aktivitetsbegrænsninger, højere end andelen i befolkningen som helhed, der oplever lignende problemer. I Rumænien er dette tilfældet for romamænd og i Spanien for romakvinder (figur 15). Blandt romaer i seks ud af de ni lande i undersøgelsen siger flere kvinder end mænd desuden, at de har været alvorligt eller i en vis grad begrænset i deres dagligdagsaktiviteter på grund af et helbredsproblem – et mønster, der også kan ses i befolkningen som helhed. Den største forskel mellem kvinders og mænds oplevelser er i Spanien, hvor 17 % af romamændene siger, at de har været begrænset i deres dagligdagsaktiviteter, mens næsten én ud af tre kvinder (30 %) føler, at helbredsproblemer på en eller anden måde har begrænset deres aktiviteter. På den anden side er der i Grækenland, Tjekkiet og Ungarn næsten ingen eller ingen forskel mellem romakvinder og -mænd.

⁽³⁹⁾ I 2011-undersøgelsen om romaer blev der spurgt: »Har du nogen form for sygeforsikring i [undersøgelandslandet]?«

Figur 15: Langvarige aktivitetsbegrænsninger blandt kvinder og mænd, romaer og befolkningen som helhed, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b), ^(c)

Noter: * Ikke relevant.

- ^(a) Resultater af EU-MIDIS II baseret på alle respondenter (n=7 909), undtagen dem, der ikke svarede på spørgsmålet; vægtede resultater. Samme definition anvendt som for befolkningen som helhed.
- ^(b) Eurostat – andel 2014: [hlth_silc_06], downloadet 20. oktober 2016. I Eurostats database er det angivet i forbindelse med resultatet for mænds aktivitetsbegrænsninger i Tjekkiet, at det har lav pålidelighed.
- ^(c) Omfatter respondenter, som siger, at deres dagligdagsaktiviteter i de seneste seks måneder har været »alvorligt begrænset« eller »begrænset, men ikke alvorligt« på grund af et helbredsproblem.

Kilder: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer; Eurostat, EU-SILC 2014, befolkningen som helhed.

2.5. Bolig

Adgang til en bolig er en grundlæggende rettighed. ICESCR garanterer retten til en passende bolig. Direktivet om race-lighed (2000/43/EF) foreskriver beskyttelse og garantier for ligebehandling med hensyn til adgang til og levering af varer og tjenesteydelser, herunder bolig. Adgang til sikre boliger med basisinfrastruktur er et centralt aspekt

af social inklusion. Den europæiske platform mod fattigdom og social udstødelse bemærker, at »udelukkelse fra bolig-markedet er en af de mest ekstreme former for fattigdom og afsavn, som [...] kan medføre, at husholdninger ikke har adgang til hverken opvarmning, køling eller varmt vand, belysning og andre grundlæggende fornødenheder« ⁽⁴⁰⁾.

⁽⁴⁰⁾ Europa-Kommissionen (2010), s. 5.

Det er primært de nationale og regionale politikkers ansvar at tilvejebringe passende socialt boligbyggeri til en overkommelig pris. I Rådets henstilling fra 2013 opfordres medlemsstaterne til at udvikle mere effektive foranstaltninger til at fjerne segregering i byerne, fremme ikkediskriminerende adgang til sociale boliger og sikre adgang til det offentlige forsyningsnet og infrastruktur for boliger i overensstemmelse med nationale lovkrav ⁽⁴¹⁾. FN's mål 6 og 11 for bæredygtig udvikling afspejler også boligområdet, og nogle af delmålene er særlig relevante for romaer ⁽⁴²⁾.

FN's mål og delmål for bæredygtig udvikling

Mål 6: Sikre, at alle har adgang til vand og sanitet.

Delmål 1. Inden 2030 skal der opnås universel og lige adgang til sikkert drikkevand til en overkommelig pris for alle.

Delmål 2. Inden 2030 skal der opnås lige adgang til egnet sanitet og hygiejne for alle og ordentlige toiletforhold for alle, med særlig opmærksomhed på kvinders og pigers behov og på mennesker i sårbare situationer.

Mål 11: Gøre byer og bebyggelser inkluderende, sikre, robuste og bæredygtige.

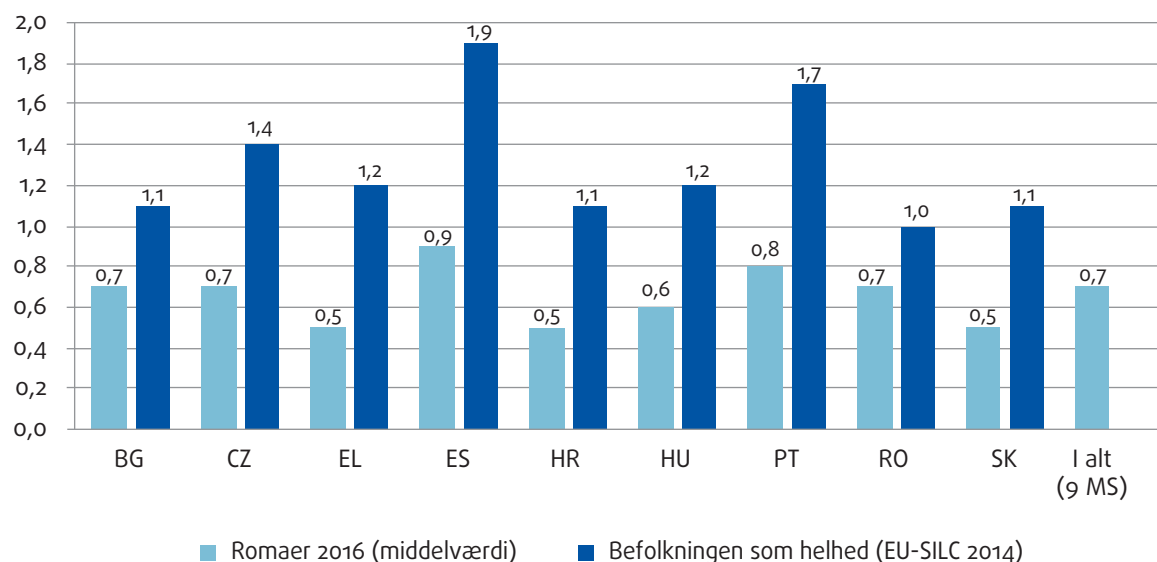
Delmål 1. Inden 2030 skal alle sikres adgang til egnede og sikre boliger til en overkommelig pris og grundlæggende tjenesteydelser og sanering af slumkvarterer.

2.5.1. Rådighed over plads

Rådigheden over tilstrækkelig personlig plads i hjemmet er en nøgleindikator for boligkvalitet. Eurostat måler boligkvalitet og ser navnlig nærmere på overbelægningsandelen, som måler den plads, som husstanden har til rådighed, under hensyntagen til husstandens størrelse, medlemmernes alder og disses familiemæssige situation ⁽⁴³⁾. EU-SILC måler også det gennemsnitlige antal værelser pr. person efter ejerform og boligtype. Denne indikator kan sammenholdes med EU-MIDIS II's resultater vedrørende romahusstande. Resultaterne viser, at utilstrækkelig plads fortsat er et problem i romahusstande, hvilket bidrager til meget dårlige boligforhold. Resultaterne viser betydelige forskelle mellem romaer og befolkningen som helhed (figur 16).

Sammenlignet med 2011-undersøgelsen om romaer er der sket forbedringer i alle lande med hensyn til indikatoren »rådighed over plads«. De største forbedringer kan registreres i Portugal, Rumænien og Spanien.

Figur 16: Gennemsnitligt antal værelser pr. person i husstanden, romaer og befolkningen som helhed (middelværdi) ^(a), ^(b), efter EU-medlemsstat

Noter: ^(a) Alle personer, der bor i romahusstande (n=33 648); vægtede resultater.

^(b) Baseret på middelværdien af antallet af værelser pr. person i husstanden (uden køkken); for befolkningen som helhed, baseret på Eurostat, EU-SILC 2014, [ilc_lvh003, download 8.9.2016].

Kilder: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer; Eurostat, EU-SILC 2014, befolkningen som helhed.

⁽⁴¹⁾ Se Rådets henstilling fra 2013, s. 4.
⁽⁴²⁾ Se SDG-6 og SDG-11.

⁽⁴³⁾ For en forklaring af Eurostats boligstatistikker se Kommissionens [websted](#).

2.5.2. Adgang til det offentlige forsyningsnet og basale boligfaciliteter

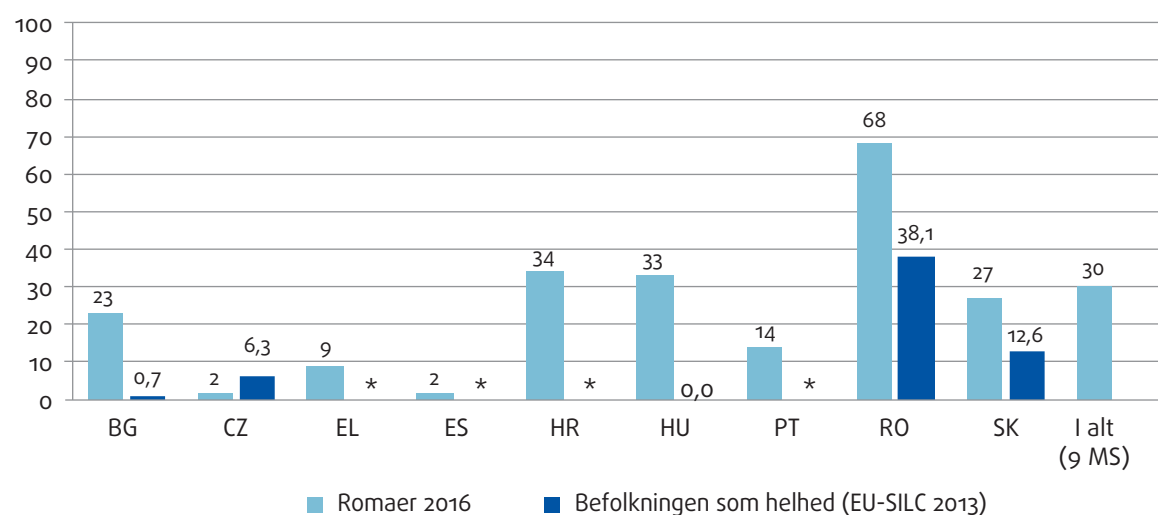
Dårlige boligforhold vurderes på grundlag af forskellige indikatorer for bolig mangler. Disse omfatter mangel på basale sanitære faciliteter, f.eks. bad, bruser og indendørs skylletoilet, og boligens generelle tilstand, f.eks. et utæt tag, for mørk eller råd i vægge eller vinduesrammer.

Adgang til elektricitet er en nøgleindikator for social inklusion, da den er vigtig for de daglige aktiviteter, såsom rengøring og madlavning, og for at få lys, så børnene kan lave lektier. Resultaterne af EU-MIDIS II viser en lille forbedring i forhold til resultaterne af 2011-undersøgelsen om romaer. Næsten alle romaer bor i husstande med elektricitet i Bulgarien, Tjekkiet, Spanien og Ungarn

(97-98 %); i Portugal er det tilfældet for 88 % af romaerne og i Grækenland 89 % af romaerne. I alle ni medlemsstater er andelen af befolkningen som helhed med adgang til elektricitet tæt på 100 %.

Situationen er værre med hensyn til adgangen til rent drikkevand gennem tilslutning til et vandforsyningsystem med offentlig adgang. Resultaterne af EU-MIDIS II viser, at med undtagelse af Spanien og Tjekkiet er andelen af romaer, der bor i husstande uden ledningsvand indlagt i boligen, meget højere end for befolkningen som helhed (figur 17). For romaer varierer denne fra 9 % i Grækenland til 68 % i Rumænien. Sammenlignet med resultaterne fra 2011-undersøgelsen om romaer synes situationen at være blevet bedre i Bulgarien, Grækenland, Rumænien og Slovakiet.

Figur 17: Romaer, der bor i husstande uden ledningsvand indlagt i boligen, sammenlignet med befolkningen som helhed, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b), ^(c)

Noter: * Ikke relevant.

^(a) I forhold til alle personer i romahusstande (n=33 767); vægtede resultater.

^(b) Baseret på andelen af personer, der bor i romahusstande uden ledningsvand indlagt i boligen; for befolkningen som helhed, baseret på Eurostat, EU-SILC 2013 (senest tilgængelige), »befolkning tilsluttet offentlig vandforsyning« [end_wat_pop], downloadet 8. september 2016.

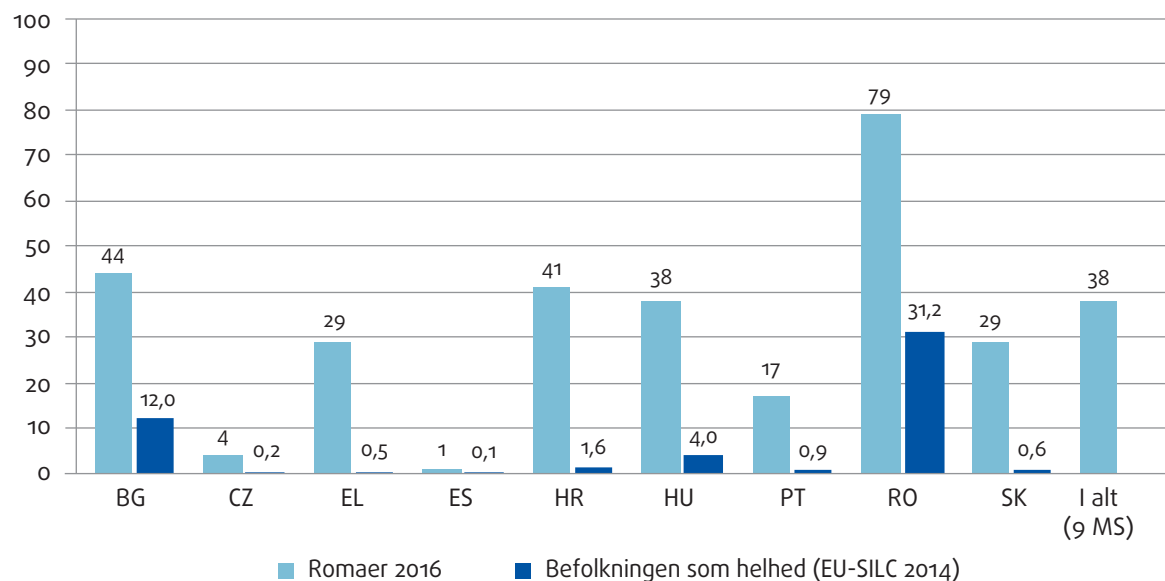
^(c) Der foreligger ikke data for befolkningen som helhed for alle lande. Manglende adgang til ledningsvand anses for at være et sjældent fænomen, og de relevante data offentliggøres ikke regelmæssigt i EU.

Kilder: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer; Eurostat, EU-SILC 2013, befolkningen som helhed.

Mens mange romaer bor i husstande uden ledningsvand indlagt i boligen i de 9 EU-medlemsstater, bor en endnu højere procentdel i husstande uden toilet og bruser eller badeværelse inde i deres boliger. Denne procentdel varierer fra 17 % i Portugal til 44 % i Bulgarien og 79% i Rumænien. Der er færrest romahusstande uden basale sanitetsfaciliteter i Tjekkiet (4%) og Spanien (1%). Ifølge Eurostat-data bor i syv af de ni medlemsstater – Grækenland, Kroatien, Portugal, Slovakiet, Spanien, Tjekkiet

og Ungarn – næsten hele befolkningen i husstande med disse faciliteter. I modsætning hertil mangler i Bulgarien og Rumænien henholdsvis omkring 12 % og 31,2 % af befolkningen som helhed også adgang til disse faciliteter (figur 18). Situationen for romaer er imidlertid meget værre. Sammenlignet med 2011 blev der registreret forbedringer i Bulgarien, Den Tjekske Republik, Rumænien og Slovakiet .

Figur 18: Romaer, der bor i boliger uden toilet og bruser eller badeværelse inde i boligen, sammenlignet med befolkningen som helhed, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b)

Noter: ^(a) I forhold til alle personer i romahusstande (n=33 764); vægtede resultater.

^(b) Baseret på andelen af personer, der »bor i husstande uden toilet og bruser eller badeværelse inde i boligen«. For befolkningen som helhed – [ilc_mdhoos, downloadet 8. september 2016].

Kilder: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer; Eurostat, EU-SILC 2014, befolkningen som helhed.

Ser man på de forskellige indikatorer for boligkvalitet som helhed, bor en betydelig andel af romaerne i husstande uden adgang til det offentlige forsyningsnet og basale boligfaciliteter. De risikerer derfor at leve under meget dårlige boligforhold. Det er også interessant, at mens næsten alle romahusstande i Bulgarien og Ungarn har adgang til elektricitet, bor en lavere procentdel af romaer i disse medlemsstater i husstande uden adgang til ledningsvand og et toilet eller badeværelse inde i huset.

2.5.3. Boligkvalitet og det omgivende miljø

Flere romaboliger har store problemer med boligkvaliteten i forhold til befolkningen som helhed. Andelen af personer, der angiver, at deres bolig har utæt tag, fugt i vægge, gulve eller fundament eller råd i vinduesrammer eller gulv, er højest i Portugal, både for romaer og befolkningen som helhed (tabel 4). Tilgængelighed af lys i boligen er en anden vigtig faktor, som påvirker livskvaliteten. Forskelle mellem romaer og befolkningen som helhed er endnu mere udtalt i forbindelse med denne indikator. Romaer i Portugal, Slovakiet, Ungarn og Kroatien angiver den højeste andel af personer med utilstrækkelig lys i deres boliger.

I alle lande er tallene for romaer lavere end for befolkningen som helhed i forbindelse med begge indikatorer for boligkvalitet.

Mange romaer føler, at forurening, tilsodning og andre miljøproblemer – f.eks. røg, støv og ubehagelige lugte eller forurenede vand – er et problem, navnlig i Tjekkiet og Portugal, hvor henholdsvis 41 % og 36 % angiver, at dette er et problem. Dette er tilfældet for næsten én ud af tre romaer i Slovakiet og Kroatien og for mere end hver fjerde i Ungarn, Bulgarien, Spanien og Grækenland. Rumænien er det eneste land, hvor andelen af romaer, der bor i et forurenede miljø, er lavere end i befolkningen som helhed (tabel 5). Billedet er mere forskelligartet hvad angår kriminalitet, vold og hærværk. Den højeste andel af romaer, der er berørt af sådanne problemer, bor i Tjekkiet og Spanien (henholdsvis 46 % og 42 %). I modsætning hertil angiver kun 9 % af romaerne problemer med kriminalitet, vold og hærværk i Bulgarien – selv om 26,8 % af befolkningen som helhed angiver problemer på disse områder.

Tabel 4: Romaer, der bor i boliger med utæt tag, fugt i vægge eller andre problemer med boligstrukturen og i boliger, der er for mørke, sammenlignet med befolkningen som helhed, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b), ^(c)

EU-medlemsstat	Bor i en bolig med utæt tag, fugt i vægge, gulve eller fundament eller råd i vinduesrammer eller gulv		Finder boligen for mørk	
	Romaer 2016	Befolkningen som helhed 2014	Romaer 2016	Befolkningen som helhed 2014
BG	17	6,8	33	13,2
CZ	17	3,8	21	9,2
EL	18	6,6	37	13,7
ES	15	5,2	26	17,1
HR	23	5,5	43	11,7
HU	25	9,2	44	26,9
PT	39	9,7	66	32,8
RO	14	5,8	26	12,7
SK	30	3,2	38	7
I alt (9 MS)	20		32	

Noter: ^(a) I forhold til alle personer i romahusstande (»Bor i ...«: n=33 632; »Finder ...«: n=33 679); vægtede resultater.

^(b) »Bor i ...« baseret på »andel af den samlede befolkning, der bor i en bolig med utæt tag, fugt i vægge, gulve eller fundament eller råd i vinduesrammer eller gulv«. For befolkningen som helhed, EU-SILC [ilc_mdho01, downloadet 11. september 2016].

^(c) »Finder ...« baseret på »andel af den samlede befolkning, der finder deres bolig for mørk«. For befolkningen som helhed, EU-SILC-undersøgelse [ilc_mdho04], downloadet 11. september 2016].

Kilder: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer; Eurostat, EU-SILC 2014, befolkningen som helhed.

Tabel 5: Boligomgivelser – romaer, der bor i områder, der er berørt af forurening, kriminalitet, vold og hærværk, sammenlignet med befolkningen som helhed, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b), ^(c)

EU-medlemsstat	Forurening, tilsodning eller andre miljøproblemer		Kriminalitet, vold eller hærværk i området	
	Romaer 2016	Befolkningen som helhed 2014	Romaer 2016	Befolkningen som helhed 2014
BG	27	15,7	9	26,8
CZ	41	13,7	46	13,5
EL	28	23,2	22	16,1
ES	27	10,2	42	11,9
HR	31	5,7	22	2,5
HU	24	15	23	13,9
PT	36	13,7	11	11,6
RO	11	16,8	5	14,9
SK	33	12,2	33	8,7
I alt (9 MS)	25		23	

Noter: ^(a) I forhold til alle personer i husstandene (»Forurening«: n=33 370; »Kriminalitet ...«: n=32 883); vægtede resultater.

^(b) »Forurening« baseret på »andel af den samlede befolkning med problemer med forurening og tilsodning eller andre miljøproblemer i lokalområdet, f.eks. røg, støv og ubehagelige lugte eller forurenede vand i lokalområdet«. For befolkningen som helhed, EU-SILC-undersøgelse [ilc_mddwo2, downloadet 11. september 2016].

^(c) »Kriminalitet, vold og hærværk« baseret på andelen af den samlede befolkning med kriminalitet, vold og hærværk i lokalområdet. For befolkningen som helhed, EU-SILC-undersøgelse [ilc_mddwo3, downloadet 20. september 2016].

Kilder: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer; Eurostat, EU-SILC 2014, befolkningen som helhed.

2.6. Forskelsbehandling og kendskab til rettigheder

Respekt for menneskerettighederne, herunder rettigheder for personer, der tilhører mindretal, er en grundlæggende værdi, som selve Den Europæiske Unions grundlag og traktater hviler på. Artikel 21 i EU's charter om grundlæggende rettigheder forbyder forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse. Direktivet om racelighed (2000/43/EF) forbyder forskelsbehandling af disse grunde på områderne beskæftigelse, uddannelse, social beskyttelse, herunder social sikring og sundhedspleje, og varer og tjenesteydelser, herunder bolig⁽⁴⁴⁾. FN's mål 10 for bæredygtig udvikling med henblik på at reducere ulighed i og mellem lande har fokus på forskelsbehandling i forbindelse med ulighed⁽⁴⁵⁾.

FN's mål og delmål for bæredygtig udvikling

Mål 10: Reducer ulighed i og mellem lande.

Delmål 2. Inden 2030 social, økonomisk og politisk inddragelse af alle styrkes og fremmes, uanset alder, køn, handicap, race, etnicitet, oprindelse, religion eller økonomisk eller anden status.

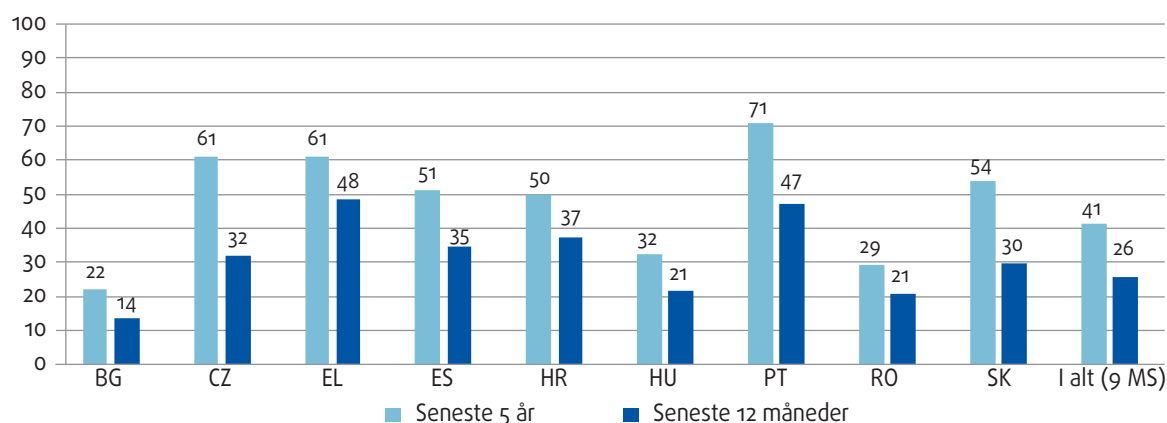
Delmål 3. Der skal sikres lige muligheder, og samfundsforårsagede uligheder skal reduceres, bl.a. ved at afskaffe diskriminerende love, politikker og skikke og ved at fremme hensigtsmæssig lovgivning, politikker og foranstaltninger til at imødegå dette.

2.6.1. Samlet forekomst af forskelsbehandling

Undersøgelsen søgte at bestemme den samlede forekomst af forskelsbehandling ved at finde frem til den andel af romaerrespondenter, der personligt havde følt sig udsat for forskelsbehandling på grund af hudfarve, etnisk oprindelse og religion eller religiøs overbevisning. Respondenter, som angav, at de havde følt sig udsat for forskelsbehandling af mindst én af disse tre grunde, blev i et opfølgningsspørgsmål bedt om at anføre, om det seneste tilfælde havde fundet sted i løbet af de seneste 12 måneder. Undersøgelsen anvendte det generiske udtryk »romabaggrund« til at dække etnisk oprindelse og hudfarve – i alle opfølgningsspørgsmål.

I gennemsnit angav 41 % af romaerne i de ni EU-medlemsstater i undersøgelsen, at de havde følt sig udsat for forskelsbehandling på grund af deres romabaggrund mindst én gang i de seneste fem år på mindst ét af de områder af hverdagslivet, der blev spurgt om i undersøgelsen, f.eks. i forbindelse med jobsøgning, på arbejdspladsen, på boligområdet, i uddannelses- og sundhedssektoren. Én ud af fire romaer (26 %) angav, at det seneste tilfælde af forskelsbehandling på grund af deres romabaggrund havde fundet sted inden for de 12 måneder, der gik forud for undersøgelsen.

Figur 19: Samlet forekomst af forskelsbehandling på grund af romabaggrund i de seneste 5 år og de seneste 12 måneder, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b), ^(c)

Noter: ^(a) I forhold til alle romaerrespondenter i risiko for forskelsbehandling på grund af romabaggrund på mindst ét af de områder af hverdagslivet, der blev spurgt om i undersøgelsen (»seneste fem år«: n=7 745; »seneste 12 måneder«: n=7 875); vægtede resultater.

^(b) Områder af hverdagslivet, der blev spurgt om i undersøgelsen: jobsøgning, på arbejdspladsen, i forbindelse med uddannelse (respondent selv eller som forælder), sundhedspleje, bolig og andre offentlige eller private tjenester (offentlig forvaltning, restaurant eller bar, offentlig transport, butik).

^(c) Der blev kun spurgt om oplevelser med forskelsbehandling i forbindelse med »adgang til sundhedspleje« for de seneste 12 måneder, hvilket forklarer de forskellige stikprøvestørrelser (n) for de to referenceperioder.

Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

⁽⁴⁴⁾ Direktivet om racelighed, s. 22-26.

⁽⁴⁵⁾ Se SDG-10.

Tabel 6 viser forekomsten af forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse inden for de 12 måneder, der gik forud for undersøgelsen, i forskellige situationer i livet i de ni EU-medlemsstater, hvor romabefolkninger blev interviewet. Samlet set og i overensstemmelse med resultaterne af de to tidligere undersøgelser om romaer – EU-MIDIS I og 2011-undersøgelsen om romaer – føler de fleste romaer sig udsat for forskelsbehandling på grund af deres romabaggrund, når de har kontakt med offentlige eller private tjenester, f.eks. administrationskontorer og offentlig transport, eller når de går ind i en butik, restaurant eller bar (19 %), og når de søger job (16 %).

Antallet af romaer, der havde følt sig udsat for forskelsbehandling i forbindelse med jobsøgning i de foregående 12 måneder, er imidlertid betydeligt lavere end det antal, der fremgik af EU-MIDIS I (38 % i 2008 sammenlignet med 16 % i 2016). Dette kan afspejle en forbedring af stikprøveplanen samt et betydeligt fald i de angivne tal. I modsætning hertil kan der i sammenligning med resultaterne af 2011-undersøgelsen om romaer kun registreres et markant fald på dette specifikke område for Bulgarien, Rumænien, Tjekkiet og Ungarn; samlet set er der et fald med otte procentpoint. Imidlertid steg forekomsten af forskelsbehandling i forbindelse med jobsøgning betydeligt for romaer i Portugal.

Tabel 6: Forekomst af forskelsbehandling på grund af romabaggrund i de seneste 12 måneder i forskellige situationer i livet, efter EU-medlemsstat (%) ^(d)

EU-medlemsstat	Jobsøgning ^(a)	På arbejdspladsen ^(a)	Uddannelse (respondent selv eller som forælder) ^(a)	Bolig ^(a)	Andre offentlige/private tjenester ^(a) ; ^(c)	Sundhedspleje ^(a)	Samlet ^(b)
BG	7	3	(4)	(3)	10	(3)	14
CZ	28	6	9	25	17	8	32
EL	24	10	(10)	(1)	43	20	48
ES	13	5	7	14	30	7	35
HR	29	(9)	15	(29)	27	10	37
HU	13	4	9	(8)	15	4	21
PT	47	11	(2)	(5)	38	5	47
RO	10	6	4	(6)	17	12	21
SK	22	5	7	(8)	23	11	30
I alt (9 MS)	16	5	7	12	19	8	26

Noter: ^(a) I forhold til alle romarespondenter i risiko for forskelsbehandling på grund af romabaggrund i de seneste 12 måneder på det pågældende område; vægtede resultater.

^(b) I forhold til alle romarespondenter i risiko for forskelsbehandling på mindst ét af de områder af hverdagslivet, der blev spurgt om i undersøgelsen, i de seneste 12 måneder (n=7 875); vægtede resultater.

^(c) Andre offentlige/private tjenester omfatter natklub, bar, restaurant, hotel, administrationskontorer eller offentlige tjenester, offentlig transport og butik.

^(d) Resultater baseret på få svar er mindre pålidelige statistisk set. Resultater baseret på 20-49 uvægtede værdier i en gruppetotal eller baseret på celler med mindre end 20 uvægtede værdier er derfor anført i parentes. Resultater baseret på mindre end 20 uvægtede værdier i en gruppetotal offentliggøres ikke.

Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

Tabel 7 viser den femårige forekomst af forskelsbehandling på grund af romabaggrund på de forskellige områder. Der er et lignende fordelingsmønster for forekomsten af forskelsbehandling ved en sammenligning med tallene for 12 måneder, undtagen området »adgang til bolig«. Dette er et område, som omfatter en aktivitet, som ikke

forekommer hyppigt, og den femårige referenceperiode er derfor mere relevant. Resultaterne for de seneste fem år viser, at forekomsten af forskelsbehandling i forbindelse med adgang til bolig (41 %) er lige så høj som området »jobsøgning« (40 %) i den pågældende periode.

Tabel 7: Forekomst af forskelsbehandling på grund af romabaggrund i de seneste 5 år i forskellige situationer i livet, efter EU-medlemsstat (%) ^(d)

EU-medlemsstat	Jobsøgning ^(a)	På arbejdspladsen ^(a)	Uddannelse (respondent selv eller som forælder) ^(a)	Bolig ^(a)	Andre offentlige/private tjenester ^{(a), (c)}	Samlet ^(b)
BG	21	11	6	(14)	11	22
CZ	61	17	19	65	40	61
EL	63	38	20	44	52	61
ES	34	23	15	45	37	51
HR	50	17	22	53	32	49
HU	33	11	15	22	18	32
PT	76	40	13	75	45	71
RO	34	19	10	(13)	21	29
SK	53	18	16	30	44	54
I alt (9 MS)	40	17	14	41	28	41

Noter: ^(a) I forhold til alle romaerrespondenter i risiko for forskelsbehandling på grund af romabaggrund i de seneste fem år på det pågældende område; vægtede resultater.

^(b) I forhold til alle romaerrespondenter i risiko for forskelsbehandling i de seneste fem år på mindst ét af de områder, der blev spurgt om i undersøgelsen (undtagen adgang til sundhedspleje) (n=7 745); vægtede resultater.

^(c) Andre offentlige/private tjenester omfatter natklub, bar, restaurant, hotel, administrationskontorer eller offentlige tjenester, offentlig transport og butik.

^(d) Resultater baseret på få svar er mindre pålidelige statistisk set. Resultater baseret på 20-49 uvægtede værdier i en gruppetotal eller baseret på celler med mindre end 20 uvægtede værdier er derfor anført i parentes. Resultater baseret på mindre end 20 uvægtede værdier i en gruppetotal offentliggøres ikke.

Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

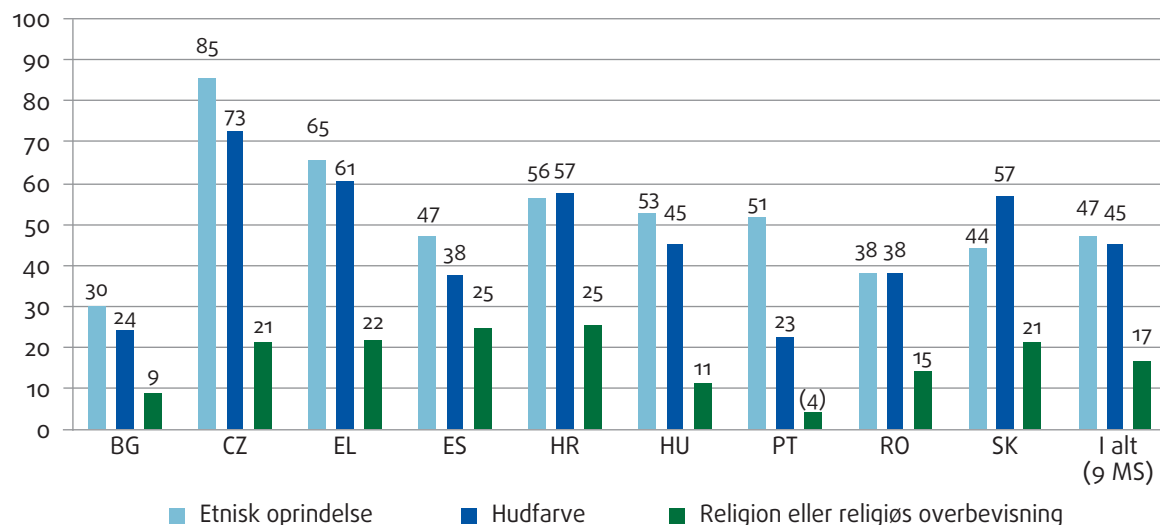
2.6.2. Opfattelser af omfanget af forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse

Respondenterne blev bedt om at vurdere, hvor udbredt forskelsbehandling på grund af hudfarve, etnisk oprindelse og religion eller religiøs overbevisning er i deres respektive lande. Andelen af romaer, der føler sig udsat for forskelsbehandling, er en smule lavere end andelen af dem, der mener, at forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse eller hudfarve er udbredt i deres samfund – dette resultat afspejler det forhold, at respondenterne ikke kun vurderer deres egne oplevelser, men også familiemedlemmers og venners. Næsten én ud af to romaer mener, at forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse eller hudfarve er temmelig eller meget udbredt i deres land (figur 20).

Resultaterne fra Special Eurobarometer 437 om forskelsbehandling i EU i 2015 (figur 21) viser, at i gennemsnit mener store dele af befolkningen som helhed i de ni EU-medlemsstater også, at forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse er temmelig eller meget udbredt i deres land ⁽⁴⁶⁾. Der er imidlertid bemærkelsesværdige forskelle mellem den gennemsnitlige opfattelse hos romaer og hos befolkningen som helhed. Andelen af personer, som mener, at forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse er udbredt i deres land, er højere blandt befolkningen som helhed (figur 21) end blandt romaer (figur 20) i alle lande i undersøgelsen, undtagen Kroatien og Tjekkiet. I Tjekkiet mener 52 % af befolkningen som helhed, at forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse er udbredt, sammenlignet med 85 % af romaerne. I Kroatien er forskellen ikke så udtalt: 56 % af romaerne over for 50 % af befolkningen som helhed.

⁽⁴⁶⁾ Gennemsnittet i EU-28 er 64 % for forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse og 50 % for forskelsbehandling på grund af religion eller tro. Se Europa-Kommissionen (2015), s. 14.

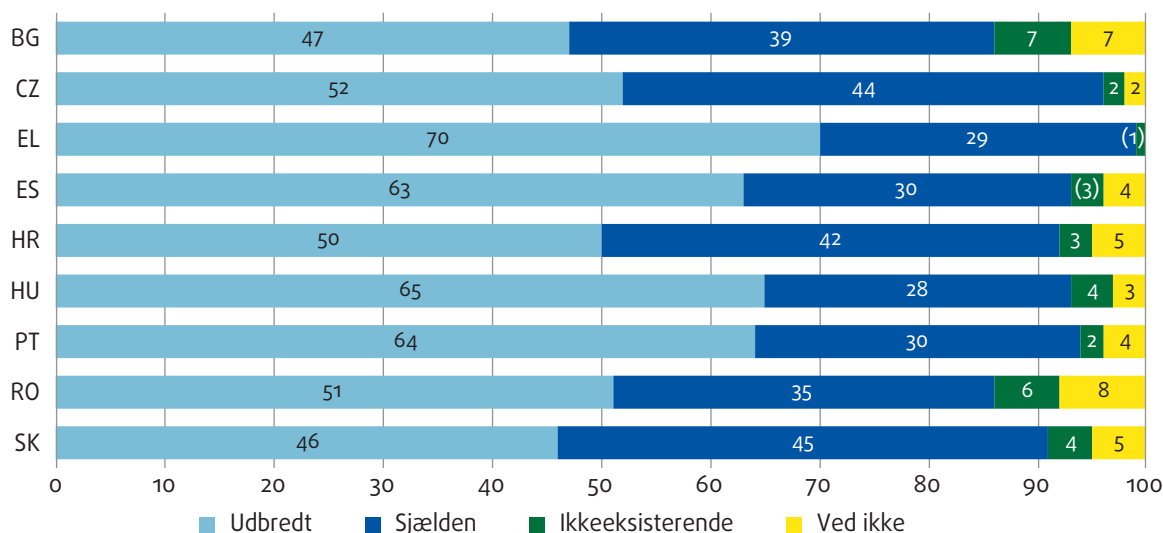
Figur 20: Romaer, som mener, at forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse, hudfarve eller religiøs overbevisning er meget eller temmelig udbredt i deres land, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b), ^(c), ^(d)

Noter: ^(a) I forhold til alle romaerrespondenter (n = 7 947); vægtede resultater.
^(b) Undersøgelsesspørgsmål: »Kan du for hver af nedenstående typer af forskelsbehandling angive, om den efter din mening er meget sjælden, temmelig sjælden, temmelig udbredt eller meget udbredt i [LAND]: forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse; hudfarve; religion eller religiøs overbevisning?«
^(c) Svarkategorierne »meget udbredt« og »temmelig udbredt« er slået sammen i denne analyse.
^(d) Resultater baseret på få svar er mindre pålidelige statistisk set. Resultater baseret på 20-49 uvægtede værdier i en gruppetotal eller baseret på mindre end 20 uvægtede værdier er derfor anført i parentes. Resultater baseret på mindre end 20 uvægtede værdier i en gruppetotal offentliggøres ikke.

Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

Figur 21: Omfang af forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse opfattet af befolkningen som helhed i ni EU-medlemsstater (Special Eurobarometer 437), efter land (%) ^(a), ^(b), ^(c)

Noter: ^(a) Eurobarometerspørgsmål: »Kan du for hver af nedenstående typer af forskelsbehandling angive, om den efter din mening er meget udbredt, temmelig udbredt, temmelig sjælden eller meget sjælden i [LAND]: forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse?«
^(b) Svarkategorierne »meget udbredt« og »temmelig udbredt« samt »meget sjælden« og »temmelig sjælden« er slået sammen og vist som henholdsvis »udbredt« og »sjælden«.
^(c) Resultater baseret på få svar er mindre pålidelige statistisk set. Resultater baseret på 20-49 uvægtede værdier i en gruppetotal eller baseret på mindre end 20 uvægtede værdier er derfor anført i parentes. Resultater baseret på mindre end 20 uvægtede værdier i en gruppetotal offentliggøres ikke.

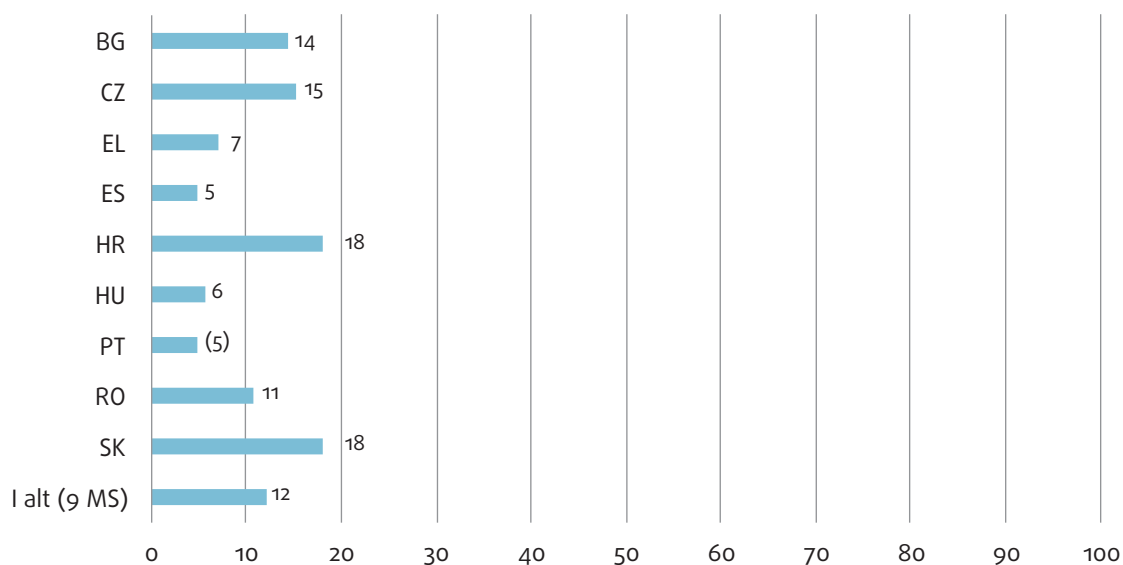
Kilde: Europa-Kommissionen, Special Eurobarometer 437 »Discrimination in the EU in 2015«.

2.6.3. Anmeldelse af tilfælde af forskelsbehandling

Undersøgelsesresultaterne viser, at det fortsat er almindeligt blandt romaer ikke at anmelde tilfælde af forskelsbehandling. I gennemsnit anmeldte kun 12 % af de respondenter, der havde følt sig udsat for forskelsbehandling på grund af deres romabaggrund, mindst én gang i de foregående 12 måneder det seneste tilfælde til en myndighed eller indgav en klage (figur 22).

Den lave anmeldelsesgrad – f.eks. i Grækenland på 7 % – bør sammenholdes med den høje forekomst af forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse, som i Grækenland ligger på 48 %. Ser man på resultaterne af EU-MIDIS I – hvor 21 % af romanerne i undersøgelsen i syv EU-medlemsstater angav, at de havde anmeldt det seneste tilfælde af forskelsbehandling til en myndighed – kan der ikke konstateres nogen forbedring med hensyn til at anmelde forskelsbehandling eller indgive en klage.

Figur 22: Romaer, som havde anmeldt eller indgivet en klage over det seneste tilfælde af forskelsbehandling på grund af romabaggrund, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b), ^(c)

- Noter: ^(a) I forhold til alle romaerrespondenter, som angav, at det seneste tilfælde af forskelsbehandling på grund af hudfarve eller etnisk oprindelse havde fundet sted i løbet af de seneste 12 måneder (n=3 730); vægtede resultater.
^(b) Spørgsmål: »SIDSTE GANG, du følte dig udsat for forskelsbehandling på grund af din romabaggrund i forbindelse med [område], anmeldte eller indgav du da en klage over hændelsen?«
^(c) Resultater baseret på få svar er mindre pålidelige statistisk set. Resultater baseret på 20-49 uvægtede værdier i en gruppetotal eller baseret på celler med mindre end 20 uvægtede værdier er derfor anført i parentes. Resultater baseret på mindre end 20 uvægtede værdier i en gruppetotal offentliggøres ikke.

Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

2.6.4. Kendskab til støtteorganisationer, ligestillingsorganer, love og kampagner om forskelsbehandling

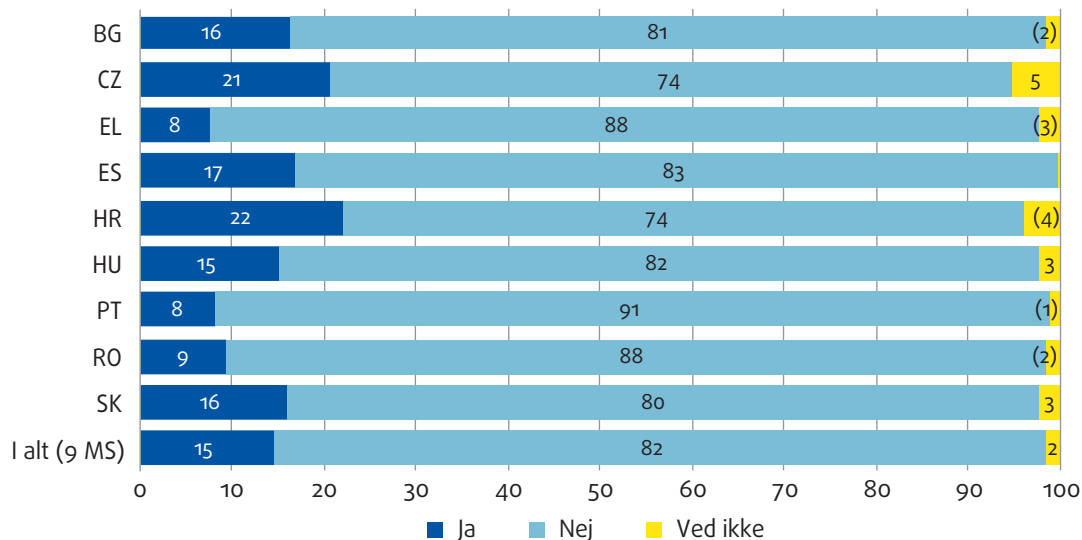
Kendskabsniveauet til organisationer, der tilbyder støtte og rådgivning i tilfælde af forskelsbehandling, undersøges ved at spørge respondenterne, om de genkender én eller flere af op til tre forhåndsudvalgte ligestillingsorganer. Endvidere blev de stillet et generelt spørgsmål om deres kendskab til organisationer, der tilbyder støtte eller rådgivning til personer, der har været udsat for forskelsbehandling, uanset grundene til forskelsbehandling.

I gennemsnit – og i lighed med resultaterne i EU-MIDIS I – har de fleste respondenter (82 %) ikke kendskab til en sådan organisation i deres land (figur 23). I Grækenland,

Portugal og Rumænien har næsten ingen af romaerne i undersøgelsen kendskab til en sådan støttetjeneste eller organisation, hvilket kunne forklare den lave anmeldelsesgrad. Når de blev hjulpet på vej med et navn på en organisation eller et ligestillingsorgan, angav samlet set 29 % af romaerrespondenterne, at de genkendte organisationen; resultaterne varierer imidlertid fra land til land.

I gennemsnit har 36 % af romaerrespondenterne kendskab til, at der findes lovgivning, der forbyder forskelsbehandling på grund af hudfarve, etnisk oprindelse eller religion (figur 24), mens omkring en tredjedel (35 %) siger, at der ikke findes en sådan lovgivning, og 27 % ikke ved, om der findes en sådan lovgivning. Resultaterne er meget forskellige landene imellem, og det laveste kendskabsniveau forekommer i Portugal.

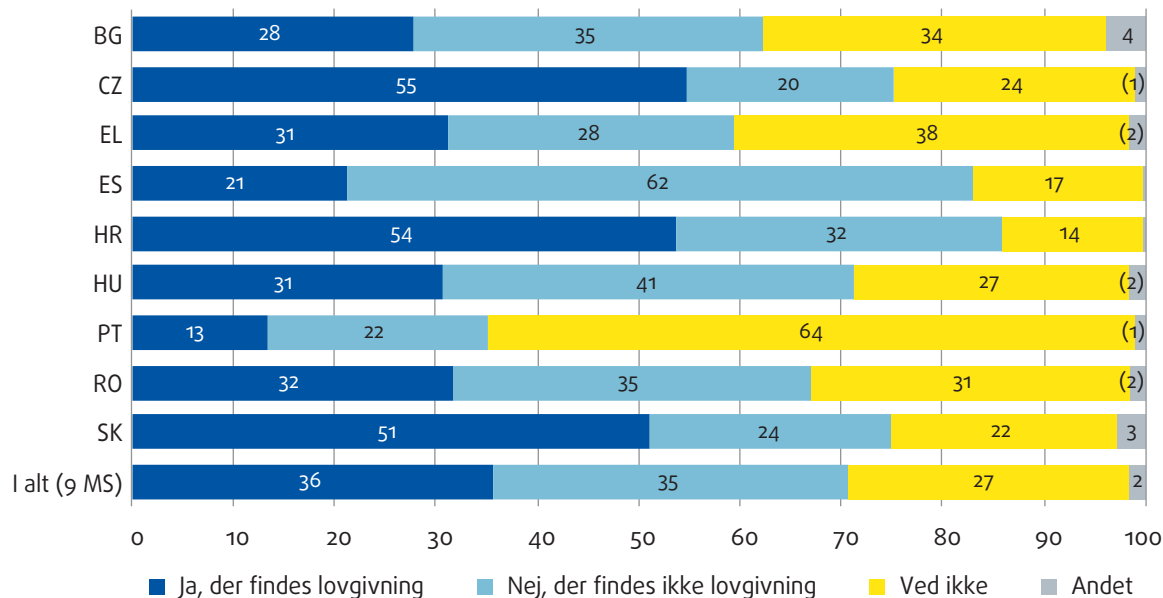
Figur 23: Kendskab blandt romaer til organisationer, der tilbyder støtte eller rådgivning til ofre for forskelsbehandling (uanset grundene til forskelsbehandling), efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b), ^(c)

Noter: ^(a) I forhold til alle romaerrespondenter (n = 7 947); vægtede resultater.
^(b) Undersøgelsesspørgsmål: »Kender du nogen organisationer i [LAND], der tilbyder hjælp eller rådgivning til personer, der har været udsat for forskelsbehandling – af den ene eller den anden grund?«
^(c) Resultater baseret på få svar er mindre pålidelige statistisk set. Resultater baseret på 20-49 uvægtede værdier i en gruppetotal eller baseret på celler med mindre end 20 uvægtede værdier er derfor anført i parentes. Resultater baseret på mindre end 20 uvægtede værdier i en gruppetotal offentliggøres ikke.

Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

Figur 24: Kendskab blandt romaer til lovgivning, der forbyder forskelsbehandling på grund af hudfarve, etnisk oprindelse eller religion, efter EU-medlemsstat (%) ^(a), ^(b), ^(c)

Noter: ^(a) I forhold til alle romaerrespondenter (n = 7 947); vægtede resultater.
^(b) Spørgsmål: »Findes der, så vidt du ved, lovgivning i [LAND], der forbyder forskelsbehandling på grund af hudfarve, etnisk oprindelse eller religion?«
^(c) Resultater baseret på få svar er mindre pålidelige statistisk set. Resultater baseret på 20-49 uvægtede værdier i en gruppetotal eller baseret på celler med mindre end 20 uvægtede værdier er derfor anført i parentes. Resultater baseret på mindre end 20 uvægtede værdier i en gruppetotal offentliggøres ikke.

Kilde: FRA, EU-MIDIS II 2016, romaer.

Undersøgelsen kort fortalt

De udvalgte resultater i denne rapport er baseret på en undersøgelse om romaer i ni EU-medlemsstater. Undersøgelsen om romaer var en del af FRA's EU-MIDIS II-undersøgelse, hvor der blev indsamlet data om indvandreres og etniske mindretals oplevelser og meninger i alle 28 EU-medlemsstater. Den metode, der blev anvendt i EU-MIDIS II, byggede på erfaringer fra gennemførelsen af FRA's første undersøgelse om indvandrere og etniske mindretal i 2008 (EU-MIDIS I) og romaundersøgelsen i 2011. Sammenlignet med tidligere undersøgelser blev spørgsmålene udvidet i EU-MIDIS II, og dækningen af undersøgelsens målgruppe blev forbedret ved hjælp af avancerede stikprøvemetoder.

Udvælgelseskriterier

Da det ikke var let at få oplysninger, der var relevante for udvælgelsen af respondenter, fra administrative datakilder, blev respondenterne i forbindelse med EU-MIDIS II screenet til at deltage i undersøgelsen ved selvidentificering – som det også blev gjort i forbindelse med EU-MIDIS I og 2011-undersøgelsen om romaer. Ved gennemførelsen af interviewene til stikprøven af romaer stillede interviewererne – efter at have kontakten en husstand og præsenteret undersøgelsen – et screeningspørgsmål (»Er der nogen på 16 år eller derover i denne husstand, der er roma?«) for at bestemme, om der var romaer i husstanden, der kunne deltage i undersøgelsen. I nogle lande blev udtrykket »roma« erstattet af et kort med alle relevante udtryk, der almindeligvis anvendes i landet og er omfattet af overbegrebet »roma«, der anvendes i undersøgelsen.

Kun én person pr. husstand blev interviewet i romahusstande, mens der blev stillet en række spørgsmål i undersøgelsen om situationen for hvert husstandsmedlem. EU-MIDIS II-undersøgelsen indsamlede oplysninger om 7 947 romahusstande, herunder 33 785 husstandsmedlemmer i alt. Afhængigt af typen af analyse (respondentniveau over for husstands niveau) er resultaterne i denne rapport derfor baseret enten på oplevelserne blandt de 7 947 respondenter (én pr. husstand) eller 33 785 personer (alle personer, der bor i romahusstande). Antallet af respondenter, der danner grundlag for de præsenterede resultater, er angivet under hver tabel og figur.

Gennemførelse af dataindsamling

Ipsos MORI, et stort internationalt analyseinstitut med hovedsæde i Det Forenede Kongerige, gennemførte feltarbejdet til EU-MIDIS II under tilsyn af FRA-medarbejdere, som overvågede overholdelsen af strenge

kvalitetskontrolprocedurer. FRA-medarbejdere deltog i uddannelsesforløb for interviewerere og holdt øje med dataindsamlingsaktiviteterne.

Den primære interviewmetode til EU-MIDIS II var computerstøttet personligt interview (Computer Assisted Personal Interview (CAPI)) – dvs. personlige interview, hvor interviewererne udfyldte et elektronisk spørgeskema. Den engelske originalversion af spørgeskemaet for undersøgelsen blev oversat til de ni officielle sprog i de lande, hvor romaer blev interviewet. Gennemsnitslængden af interviewene med romaer respondenter var 43 minutter.

Stikprøveudvælgelse

EU-MIDIS II-undersøgelsen var baseret på en stikprøve med tilfældig udvælgelse af romaer i hver af de ni EU-medlemsstater, hvor romaer blev interviewet. I alle ni lande blev romahusstandene udvalgt ved hjælp af tilfældig udvælgelse – dvs. i mangel af lister over enkeltpersoner eller adresser fulgte interviewererne på forhånd fastsatte instruktioner om inden for tilfældigt udvalgte områder at kontakte hver n'te husstand. Dette omfattede en klyngeudvælgelse i flere trin, hvor – som et første trin – data vedrørende populationsstørrelsen blev indsamlet på det lavest mulige regionale niveau (f.eks. data fra tællinger eller andre kilder). Disse oplysninger dannede grundlag for udarbejdelsen af stikprøvebasis – en liste over områder, der skulle indgå, også kaldet primære stikprøveenheder (PSU). I Grækenland, Portugal og Spanien blev ekspertisen hos lokale roma-NGO'er og stikprøvebasis til pilotundersøgelsen om romaer i 2011 anvendt til at identificere de primære stikprøveenheder og koncentrationerne af romaer i områderne. Primære stikprøveenheder blev udvalgt med sandsynlighed proportional med målpopulationens størrelse inden for strata. Udvælgelsen af primære stikprøveenheder blev yderligere stratificeret efter region og urbanisering for at sikre en tilstrækkelig dækning af forskellige dele af landet samt länddistrikter og byområder. For at optimere anvendelsen af ressourcer blev primære stikprøveenheder med høje tætheder/koncentrationer oversamlet i nogle lande, og områder med lav tæthed blev udelukket fra undersøgelsen, hvis en medtagelse af dem havde været forbundet med meget høje omkostninger, men en lav indvirkning på de samlede resultater.

I de ni lande, hvor romaer blev interviewet, var administrative enheder, hvor romabefolkningens tæthed var under en vis landespecifik tærskel, udelukket fra stikprøvebasis – f.eks. hvis de administrative enheder havde under et vist antal romahusstande (mellem 15 i Ungarn og 200 i Spanien), eller romabefolkningens tæthed var under en aftalt tærskel (5-10 % af den samlede

befolkning i området, afhængigt af landet). Tærsklerne blev aftalt med instituttet med ansvar for feltarbejdet og afhæng af de primære stikprøveenheders samlede størrelse. Udelukkelsen af områder med den laveste tæthed af romaer medførte et lille fald i dækningen af alle romaer, der bor i de ni EU-medlemsstater i undersøgelsen, og dermed en dækning på mellem 60 % og 80 % i de lande, hvor romaer blev interviewet. For at gøre stikprøvetagningen mere effektiv i områder, hvor romaer skønnedes at udgøre under 25 % af befolkningen, blev der anvendt tilpasset klyngeudvælgelse (Adaptive Cluster Sampling (ACS)) i Bulgarien, Rumænien og Ungarn. Tilpasset klyngeudvælgelse gør det muligt at screene naboadresser omkring en husstand, der er screenet til at kunne deltage, for at finde andre husstande, der også kunne deltage⁽⁴⁷⁾. Uanset hvilken metode, der er anvendt til at udtage husstande, blev i hvert tilfælde én respondent udvalgt fra husstanden ved hjælp af en randomiseringsmetode.

Vægtning

Ved analysen af undersøgelsesresultaterne blev data vægtet for at afspejle hver enkelt husstands og persons udvælgelses- og svarsandsynlighed baseret på en stikprøveplan i flere trin (multi-stage sampling design). Dette var også nødvendigt for at korrigere resultaterne for ulige udvælgelsesandsynligheder, som blev anvendt til at gøre dataindsamlingen mere effektiv (områder med højere tæthed blev oversamlet i nogle lande). Vægtene tager også højde for forskellene i romabefolkningens (anslåede) størrelse i hvert af landene. Da stikprøvestørrelserne ikke er proportionale med romabefolkningens størrelse i hvert af landene, får lande med større romabefolkninger højere vægte i overensstemmelse hermed. Dette gør det muligt at beregne aggregerede statistikker, når de forskellige lande kombineres.

Stikprøvestørrelser for romaer

De tilstræbte stikprøvestørrelser for hver af de ni EU-medlemsstater, hvor romaer blev interviewet, er baseret på det anslåede antal romaer, der bor i hvert land. Der blev gennemført i alt 7 947 interview med romaer i de ni EU-medlemsstater, fra 508 interview i Grækenland til 1 408 i Rumænien, som vist i tabel 8. I alt blev 35 400 adresser kontaktet for at nå op på stikprøven på 7 947 interview, herunder ugyldige adresser og adresser, der faldt uden for undersøgelsen.

Tabel 8: Antal romaer og romahusstande interviewet i EU-MIDIS II, efter EU-medlemsstat

EU-medlemsstat	Husstande/ udvalgte respondenter	Personer i romahusstande
Bulgarien	1 078	4 278
Kroatien	538	2 800
Tjekkiet	817	3 245
Grækenland	508	2 719
Ungarn	1 171	4 941
Portugal	553	1 992
Rumænien	1 408	5 764
Slovakiet	1 098	4 987
Spanien	776	3 059
I alt (9 MS)	7 947	33 785

Sammenlignelighed mellem forskellige undersøgelser

Hidtil har tre FRA-undersøgelser – EU-MIDIS I (2008), romaundersøgelsen (2011) og EU-MIDIS II (2016) – indsamlet data om romaer i seks EU-medlemsstater: Bulgarien, Grækenland, Rumænien, Slovakiet, Tjekkiet og Ungarn. Endvidere var romaer i Portugal og Spanien omfattet af både 2011-undersøgelsen om romaer og EU-MIDIS II. 2011-undersøgelsen om romaer omfattede ikke romaer i Kroatien.

Mens EU-MIDIS I havde fokus på respondenternes oplevelser med forskelsbehandling, kriminel viktimering, politikontroller og kendskab til rettigheder, blev der i 2011-undersøgelsen om romaer og EU-MIDIS II stillet en bredere række spørgsmål vedrørende forskellige områder af respondenternes dagligdag. Alle tre undersøgelser indsamlede derfor data om spørgsmål såsom forskelsbehandling og kendskab til rettigheder, mens resultaterne vedrørende andre spørgsmål såsom fattigdom, uddannelsesniveau og bolig kun blev indsamlet i 2011-undersøgelsen om romaer og EU-MIDIS II. I nogle tilfælde blev ordlyden af spørgsmålene ændret mellem undersøgelserne, hvilket kan begrænse resultaternes sammenlignelighed.

EU-MIDIS I, 2011-undersøgelsen om romaer og EU-MIDIS II blev alle gennemført ved hjælp af omtrent den samme metodologi og med udvælgelse af respondenter i flere trin. For at optimere stikprøvemethoden videreudviklede EU-MIDIS II den metodologi, der blev anvendt i 2011. Trods de lignende metoder, der blev anvendt i undersøgelserne, er der nogle begrænsninger, som bør tages i betragtning ved sammenligningen af resultaterne.

⁽⁴⁷⁾ For en beskrivelse af metoden se Verma Vijay (2014).

EU-MIDIS II-undersøgelsen forbedrede de stikprøve- og vægtningsmetoder, der blev udviklet til 2011-undersøgelsen om romaer, yderligere – og resultaterne af EU-MIDIS II bør derfor anses for at give et mere korrekt billede af situationen og oplevelserne blandt romaer i de lande, der er omfattet af de to undersøgelser. Romaer er et eksempel på de såkaldte »svært tilgængelige« grupper i forbindelse med stikprøveundersøgelser, hvilket betyder, at det er vanskeligere at opnå en repræsentativ stikprøve i forhold til generelle befolkningsundersøgelser. De følgende punkter berører sammenligneligheden af de to undersøgelser.

Dataene fra EU-MIDIS II-undersøgelsen i 2016 blev justeret for at tage hensyn til ulige udvælgelsessandsynligheder og flertrinsudvælgelse. Der blev ikke anvendt vægte på resultaterne af 2011-undersøgelsen (se oplysninger om vægtning). Dette betyder, at selv hvis stikprøven i et land er omtrent den samme, ville dataene fra 2016 give mere nøjagtige resultater.

Geografisk dækning

Den geografiske dækning af regioner på NUTS2-niveau⁽⁴⁸⁾ var omtrent den samme i syv ud af de otte lande, hvor der blev indsamlet data om romaer i både EU-MIDIS II-undersøgelsen og 2011-undersøgelsen om romaer. Kun i Grækenland var stikprøven spredt over flere geografiske områder i 2011-undersøgelsen om romaer end i EU-MIDIS II.

Forskelle i stikprøver

Ved sammenligningen af fordelingerne i både 2011-stikprøven og 2016-stikprøven bør det bemærkes, at resultater, der er baseret på 2016-undersøgelsen, altid er baseret på en vægtet stikprøve, hvilket ikke var tilfældet i 2011.

I 2016-undersøgelsen viser stikprøven i alle lande en højere procentdel af mindre husstande (1- eller 2-personers husstande) sammenlignet med 2011. Dette er også relateret til færre børn (0-15) i husstandene i 2016-undersøgelsen og en højere gennemsnitlig aldersgruppe. Sammenlignet med befolkningen som helhed var romahusstandene i EU-MIDIS II imidlertid i gennemsnit yngre, med flere børn og færre 1-personers husstande. Denne ændring i husstandsstrukturen mellem de to undersøgelser viser en generel demografisk ændring i romabefolkningen mod mindre husstande, men støtter også den antagelse, at metodologien er blevet forbedret og dækker en mere forskelligartet population i 2016. Kønsfordelingen blandt respondenterne er omtrent den samme i de otte lande, der var omfattet af begge undersøgelser.

Stikprøvefejl

Alle stikprøveundersøgelser er berørt af stikprøvefejl, da undersøgelsen kun foretager interview med en meget lille del af den samlede population. Alle fremlagte resultater er derfor punkttestimater, der er underlagt statistisk variation. Små forskelle på nogle få procentpoint mellem grupper af respondenter skal fortolkes inden for den statistiske variation, og kun mere væsentlige forskelle mellem populationsgrupper bør betragtes som bevis for faktiske forskelle.

⁽⁴⁸⁾ NUTS står for »nomenklatur for statistiske regionale enheder«. For flere oplysninger se Eurostats [websted](#) om klassifikationen.

Referencer

- Den Europæiske Revisionsret (Revisionsretten) (2016), [EU's politiske initiativer og finansielle støtte til integration af romaerne: Der er gjort betydelige fremskridt i de sidste ti år, men der er brug for en yderligere praktisk indsats](#), Særberetning, Luxembourg, Den Europæiske Unions Publikationskontor.
- Europa-Kommissionen (2010), [Den europæiske platform mod fattigdom og social udstødelse: En europæisk ramme for social og territorial samhørighed](#), KOM(2010) 758 endelig, Bruxelles, den 16. december 2010.
- Europa-Kommissionen (2015), [Special Eurobarometer 437, Discrimination in the EU in 2015](#), Luxembourg, Den Europæiske Unions Publikationskontor.
- Europa-Kommissionen (2016): Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget, [Igangsættelse af en offentlig høring om den europæiske søjle for sociale rettigheder](#), COM(2016) 127 final, Strasbourg, den 8. marts 2016.
- Europa-Kommissionen/EACEA/Eurydice (2015), [The Structure of the European Education Systems 2015/16: Schematic Diagrams. Eurydice Facts and Figures](#), Luxembourg, Den Europæiske Unions Publikationskontor.
- Europarådet (2012), [Estimates and official numbers of Roma in Europe](#), opdateret den 2. juli 2012.
- Eurostat (2016), [Eurostat Statistics Explained – Europe 2020 indicators – education](#).
- FRA (Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder) (2009), [EU-MIDIS – Main Results Report](#), Luxembourg, Den Europæiske Unions Publikationskontor.
- FRA (2012), [The situation of Roma in 11 EU Member States – Survey results at a glance](#), Luxembourg, Den Europæiske Unions Publikationskontor.
- FRA (2014), [Roma survey – Data in focus: Discrimination against and living conditions of Roma women in 11 EU Member States](#), Luxembourg, Den Europæiske Unions Publikationskontor.
- FRA (2016), [Measuring Roma inclusion strategies – a fundamental rights based approach to indicators](#), UNECE arbejdsdokument 20.
- Fundación Secretariado Gitano (red.) (2009), [Health and the Roma community: Analysis of the situation in Europe. Bulgaria, Czech Republic, Greece, Portugal, Romania, Slovakia, Spain](#), Cuadernos Técnicos N° 97, Madrid, 2009.
- UNESCO (2010), [EFA Global Monitoring Report 2010, Reaching the marginalized](#), Paris.
- Verdensbanken (2012), [Towards an equal start: Closing the early learning gap for Roma children in Eastern Europe](#).
- Verma, Vijay (2014): [»Sampling Elusive Populations: Applications to Studies of Child Labour«](#), Genève: Den Internationale Arbejdsorganisation.
- Willis, Gordon B. (2005): [»Cognitive interviewing. A tool for improving questionnaire design«](#), London, Sage, s. 3.

SÅDAN FÅR MAN FAT I PUBLIKATIONER FRA EU

Gratis publikationer:

- et eksemplar:
via EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>)
- flere eksemplarer eller plakater/kort:
hos Den Europæiske Unions repræsentationer (http://ec.europa.eu/represent_da.htm)
hos delegationerne i ikke-EU-lande (http://eeas.europa.eu/delegations/index_da.htm)
ved at kontakte Europe Direct (http://europa.eu/europedirect/index_da.htm)
eller ringe på 00 800 6 7 8 9 10 11 (frikaldsnummer fra overalt i EU) (*).

(* Oplysningerne er gratis ligesom de fleste opkald (nogle operatører, telefonbokse eller hoteller kan dog kræve penge for opkaldet).

Betalingspublikationer:

- via EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

HELPING TO MAKE FUNDAMENTAL RIGHTS A REALITY FOR EVERYONE IN THE EUROPEAN UNION

På baggrund af at 80 % af romaerne i undersøgelsen lever under deres lands fattigdomsrisikotærskel, at hver tredje roma bor i en bolig uden ledningsvand, at hvert tredje romabarn bor i en husstand, hvor nogen er gået sulten i seng mindst én gang i den foregående måned, og at romabørn halter bagefter ikke-romabørn inden for uddannelse, understreger denne rapport en foruroligende, men uundgåelig realitet, nemlig at Den Europæiske Unions største etniske mindretal fortsat oplever en uacceptabel forskelsbehandling og ulige adgang til livsvigtige tjenester.

Med fokus på de vedvarende hindringer for beskæftigelse, uddannelse, bolig og sundhedsydelser viser denne rapport også, at fire ud af ti romaer i undersøgelsen har følt sig udsat for forskelsbehandling mindst én gang i de seneste fem år – mens kun en meget lille del har forfulgt hændelsen. Rapporten taler sit tydelige sprog og præsenterer vitale oplysninger, der kan tjene som en unik ressource for politiske beslutningstagere, der er engageret i at sikre, at romaer behandles på lige fod med hensyn til deres grundlæggende rettigheder.

Rapporten er baseret på en undersøgelse, hvor der blev indhentet oplysninger om næsten 34 000 personer, der bor i roma-husstande i ni EU-medlemsstater gennem personlige interview med næsten 8 000 personer med romabaggrund. Den præsenterer et udvalg af resultater fra Den Europæiske Unions anden undersøgelse af mindretal og forskelsbehandling (EU-MIDIS II), hvor omkring 26 000 personer med indvandrerbaggrund eller etnisk minoritetsbaggrund, der bor i EU, blev interviewet. Den Europæiske Unions undersøgelse om mindretal og forskelsbehandling er en væsentlig del af agenturets engagement i at indsamle og offentliggøre data om grupper, der ikke er omfattet af generelle befolkningsundersøgelser. Det er agenturets tredje undersøgelse, der har fokus på romaerne.

FRA – DEN EUROPÆISKE UNIONS AGENTUR FOR GRUNDLÆGGENDE RETTIGHEDER

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Wien – Østrig

Tlf. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699

fra.europa.eu – info@fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights

linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

twitter.com/EURightsAgency

Publikationskontoret

ISBN 978-92-9491-866-6